

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Bakalářská práce

Dialog islámské a západní kultury v Afghánistánu
očima příslušníků České armády

Autor: Bernadeta Halbrštátová

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Obor: Transkulturní komunikace

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent práce: prof. PhDr. Tomáš Petráček, Ph. D., Th.D.

Hradec Králové 2021

Zadání bakalářské práce

Autor: Bernadeta Halbrštátová

Studium: P18P0535

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: **Dialog islámské a západní kultury v Afghánistánu očima příslušníků České armády**

Název bakalářské práce AJ: Dialogue between the Islamic and Western Culture in Afghanistan from the Perspective of Members of the Czech Army

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Hlavním cílem práce je představit problematiku styku a konfliktu západního a islámského civilizačního okruhu v Afghánistánu. Dané téma bude práce analyzovat především v kontextu a perspektivě přítomnosti české armády v afghánském teritoriu.

V teoretické části práce nejprve stručně představí historický vývoj islámu v moderní době s důrazem na situaci ve střední Asii a v Afghánistánu. Na základě odborné literatury představí specifika místní islámské kultury, její vývoj od druhé poloviny 20. století do současnosti a problematiku dlouhodobé západní přítomnosti v této oblasti.

V praktické části bude práce srovnávat výsledky dosažené reflexí odborné literatury s osobní zkušeností českých vojáků působících v Afghánistánu v různých vojenských pozicích a specializacích, od řadových funkcí, přes kaplany až po samotné CIMIC specialisty. CIMIC spolupracuje s mezinárodními, národními vládními i nevládními organizacemi a místním obyvatelstvem. Pomocí vzájemné komunikace pomáhají nejen organizacím, ale i jednotlivcům.

MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-445-9

MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Vydání druhé. Praha: Dingir, 2018. ISBN 978-80-86779-45-4

TUREČEK, Břetislav. *Světla a stíny islámu: drama Blízkého východu a sonda do duší jeho obyvatel*. V Praze: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1909-7

BURDA, František. *Etika válečného konfliktu*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové. Distanční pomůcka

HOŠEK, Pavel. *Islám jako výzva pro křesťany*. Praha: Návrat domů, [2016]. ISBN 978-80-7255-375-4

KÜNG, Hans a Josef van ESS. *Křesťanství a islám: na cestě k dialogu*. Praha: Vyšehrad, 1998. Světová náboženství (Vyšehrad). ISBN 80-7021-262-4

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 80-7021-540-2

KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci „*Dialog islámské a západní kultury v Afghánistánu očima příslušníků České armády*“ vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6. 4. 2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce Petru Mackovi, Mgr. Ph.D. za cenné rady a trpělivost po celou dobu odborného vedení mé bakalářské práce. Děkuji osloveným příslušníkům Armády České republiky za poskytnutí rozhovorů k výzkumnému šetření a také děkuji rodině a přátelům za podporu během celého mého studia.

Bernadeta Halbrštátová

Anotace

HALBRŠTÁTOVÁ, Bernadeta. *Dialog islámské a západní kultury v Afghánistánu očima příslušníků České armády*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021, 51 s. Bakalářská práce.

Hlavním cílem práce je představit problematiku styku a konfliktu západního a islámského civilizačního okruhu v Afghánistánu. Dané téma práce budu analyzovat především v kontextu a perspektivě přítomnosti české armády v afghánském teritoriu.

V teoretické části práce nejprve stručně představím historický vývoj islámu v moderní době s důrazem na situaci ve střední Asii a v Afghánistánu. Na základě odborné literatury představím specifika místní islámské kultury, její vývoj od druhé poloviny 20. století do současnosti a problematiku dlouhodobé západní přítomnosti v této oblasti.

V praktické části budu srovnávat výsledky dosažené reflexí odborné literatury s osobní zkušeností českých vojáků působících v Afghánistánu v různých vojenských pozicích a specializacích, od řadových funkcí, přes kaplany až po samotné CIMIC specialisty. CIMIC spolupracuje s mezinárodními, národními vládními i nevládními organizacemi a s místním obyvatelstvem. Pomocí vzájemné komunikace pomáhají nejen organizacím, ale i jednotlivcům.

Klíčová slova: Afghánistán, dialog, islámský fundamentalismus, CIMIC, válečné konflikty

Annotation

HALBRŠTÁTOVÁ, Bernadeta. *Dialogue between the Islamic and Western Culture in Afghanistan from the Perspective of Members of the Czech Army*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021, 51 pp. Bachelor Degree Thesis.

The main goal of this thesis is to introduce the issue of contact and conflict between Western and Islamic civilization circuit in Afghanistan. The topic of thesis I will be analyzed in context and perspective of the presence of the Czech army in Afghan territory.

In theoretical part of my research at first I will introduce historical evolution of Islam in modern culture with special focus on situation in central Asia and Afghanistan. Based on technical literature I will introduce specifications of local Islamic culture, its evolution since second half of 20th century to nowadays and problematic of long lasting present of western world in this region.

In practical part of my research I will be comparing results gained from technical literature and personal experiences of czech soldiers deployed in Afghanistan working in different positions, different specialisations, from low ranked soldiers, chaplains to CIMIC specialists. CIMIC cooperates with international, national, governmental and non-governmental organizations and local population. Due to mutual communication they help not only to organizations but also to individuals.

Keywords: Afghanistan, dialogue, Islamic fundamentalism, CIMIC, war conflicts

Obsah

1. Úvod	8
2. Afghánistán	9
2. 1. Obyvatelstvo – etnické složení	9
2. 2. Historický vývoj ve 20. století.....	11
2. 3. Válečné konflikty	13
3. Islámský fundamentalismus	15
3. 1. Džihádismus	15
3. 2. Wahhábismus.....	16
3. 3. Hnutí Tálibán.....	16
3. 4. Hnutí al-Káida	17
3. 5. Sřet islámského fundamentalismu se západním světem.....	18
4. Reakce západního světa	20
4. 1. Angažovanost NATO v Afghánistánu.....	20
4. 2. Intervence České republiky v Afghánistánu.....	21
5. Civilně vojenská spolupráce AČR (CIMIC)	25
5. 1. Funkce a principy CIMIC	27
5. 2. Úkoly CIMIC.....	29
5. 3. Nasazení CIMIC v zahraničních operací.....	30
6. Výzkumné řetřeni	33
6. 1. Charakteristika výzkumného řetřeni	33
6. 2. Motivace pro výjezd a práce respondentů v Afghánistánu.....	34
6. 3. První setkání s afghánskou společností	37
6. 4. Hodnocení místní kultury ze strany respondentů	38
6. 5. Transkulturní dimenze	41
7. Závěr a transkulturní reflexe	44
Seznam použitých zkratek	46
Seznam obrázků	47
Bibliografie	48
Přiloha – okruhy a otázky výzkumného řetřeni	51

1. Úvod

Primárním podnětem k napsání práce „Dialog islámské a západní kultury v Afghánistánu očima příslušníků České armády“ byl můj zájem o islámskou kulturu a Civilně-vojenskou spolupráci. Tím sekundárním důvodem bylo přiblížit cíle a úkoly vojáků a vojákůň Armády České republiky v zahraničních operacích v rámci multikulturního setkání.

Od vzniku teroristické organizace jménem al-Káida se svět seznámil s novou formou boje a zaujal jiný postoj vůči muslimům. Skrze nepravdivé a z kontextu vytržené informace, která nám předávají média, ke vzájemnému porozumění nikdy nedojdeme. Neměli bychom automaticky hodnotit všechny muslimy na základě působení fundamentalistických skupin a odsuzovat jejich náboženství. Naopak bychom měli mít snahu dosáhnout vzájemného respektu tak, aby vojenské intervence nebyly potřeba.

V současnosti jsou pohledy lidí na role příslušníků armády na zahraničních misích velmi zkresleny a zjednodušeny. Málokdo ví, že vzhledem k mezinárodní spolupráci a pomoci druhým, jakožto lidem se stejnou a nezaměnitelnou lidskou důstojností, existují vojenské složky a týmy, které jsou specializované na pomoc civilnímu segmentu.

Tato práce si klade za cíl seznámit čtenáře s problematikou a konfliktem těchto dvou odlišných kultur, od konce 20. století po současnou dobu. Je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na popis Afghánistánu jako takového, v němž jsou zahrnuty i historické aspekty, dále se zaměřuje na fundamentalistická hnutí, která ovlivnila historii vnímání islámu, a nakonec složky České a Americké armády, zvláště jednotky Civilně-vojenské spolupráce zapojené do vojenské intervence v Afghánistánu. V praktické části jsou vyhodnoceny kvalitativní rozhovory s příslušníky České armády, kteří byli nasazeni na misi v Afghánistánu. Rozhovory jsou zaměřeny na základ pro porozumění kultur, na kulturní a náboženské rozdíly a na rozměr lidské důstojnosti. Zároveň jsou porovnány se zmíněnými informacemi v praktické části práce.

Tematika práce je velmi nadčasová, ale málokdo se jí zabývá z pohledu transkulturní komunikace. Vzájemný dialog napříč kulturami a náboženstvími vede ke vzájemnému porozumění a respektu. Proto je nezbytné, ba dokonce nutné, jej aplikovat na jakékoli sociální konflikty, nevyjímaje bojů Afghánistánu.

2. Afghánistán

Afghánistán, znám též jako Afghánská islámská republika, leží téměř uprostřed Asie v pohoří Hindúkuše. Tato země sousedí na severu s Uzbekistánem a Tádžikistánem, na severovýchodu s Čínou, na východě s Pákistánem, na západě s Íránem a na severozápadě s Turkmenistánem. Hlavním městem je Kábul, který se nachází na východě země poblíž hranic s Pákistánem. V Afghánistánu se nemluví jednou společnou řečí, ale používají dva jazyky, které mají celostátní význam – paštštinu a perštinu (nesoucí oficiální název daríjština).¹ Daríjštinu můžeme slyšet ve větších městech například od obchodníků, úředníků a řemeslníků.

Od 7. století převládá v této zemi sunnitský islám a Korán je zákon, kterými se Afghánci řídí. Ze čtyř sunnitských právních škol je zde vyznávána Hanafijská škola (*madhab*). Tato právní věda upřednostňuje, aby jedinec využil vlastního mínění a v rámci takového jednání má volbu *qijas* (deduktivní analogii) a *istihsanu* (možnost vybrat vhodnější alternativu, která lépe poslouží ideálu islámského práva). Dále je specifická svou shovívavostí v trestním právu a velkou tolerancí vůči jinověrcům.²

Afghánistán není vyspělá ani bohatá země. Ba naopak, je chudá a zaostalá. Chudá z geografického, ekonomického i politického hlediska. Je to země sice s bohatou historií, ale historií válečnou. A tato válečná historie formovala dnešní Afghánskou islámskou republiku.

2. 1. Obyvatelstvo – etnické složení

V první řadě je důležité říci, že je velmi těžké mluvit o přesných číslech, co se týče rozlohy Afghánistánu a jeho počtu obyvatel. Někteří obyvatelé žijí v těžko přístupných oblastech, státní moc Kábulu nedosáhne tak daleko od hlavního města, aby měla přehled o celé zemi a jednotlivé provincie nedokáží prosadit opatření mimo provinční střediska.³ Lidé, kteří žijí vysoko v horách, zastávají starou tradici, že emír, který zrovna vládl a žil daleko v nížinách, nemá v horách žádnou moc. A proto neposlouchají příkazy státní moci, která sídlí daleko od hor.

Obyvatelstvo Afghánistánu se skládá ze tří etnických typů – kaukazoidní typ, mongoloidní a australoidní typ. Kaukazoidní typ tvoří turkoiránská etnická skupina, která zahrnuje Paštuny, Tádžice, Balúče a Núristánce. Tato etnika tvoří většinu Afghánského

¹ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 23.

² Srov. KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. ISBN 80-7021-125-3, s. 119.

³ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 15.

obyvatelstva. Do mongoloidního typu řadíme Uzbeky, Hazáry, Turkmeny, Kyrgyzy, Čárajmace a Ajmaky. Australoidní typ zahrnuje menšinu Brahujů, která se připisuje k potomkům původního obyvatelstva po invazi indoevropských útočníků.

I když neznáme přesné číselné údaje obyvatel, Paštuni jsou nejpočetnější a politicky nejsilnější etnická skupina Afghánistánu. Na východě země se jim říká Pachtuni a Paštunům žijícím v Pákistánu se říká Pathani. Území, na němž se vyskytují, tvoří jakýsi půlměsíc a jedná se o velmi drsný pouštní a polopouštní kraj.⁴ Východní paštunské kmeny se dělí na Sarbání, Batání, Gurgušt a Karrání. Většina východních paštunů žije v horských oblastech, která často slouží jako základna pro extrémisty. Západní paštunské kmeny jsou nejpočetnější a nejvýznamnější z nich jsou Durránijové. Dělí se na Zírak a Pandžpáj. Paštuni vyznávají sunnitskou větev islámu, ale jejich kultura vychází hlavně z kodexu *paštunváli* („cesty Paštunů“), pro kterou je důležitá čest, kmenová solidarita, pohostinnost a odplata.⁵ Jejich jazykem je pašština, jsou převážně pastevcí a zemědělci. Odjakživa žijí v drsných podmínkách, a proto jsou odvážní, nebojácní a velmi ochotní se zbraní v ruce hájit své hodnoty, území a majetek. Proto se jejich děti již v mládí učí střílet a vést boje.

Tádžikové jako druhá nejpočetnější etnická skupina žijí hlavně na severu Afghánistánu. Jejich hlavním rysem je tzv. koruna (*tádž*). Jedná se o pokrývku hlavy, která připomíná korunu. Mluví darijštinou a též, jako Paštuni, vyznávají sunnitký islám. Jsou výborní v obchodu a v chovu ovcí. Na rozdíl od Paštunů byli proti Tálíbanu a byli hlavní oporou protitálíbánské Severní aliance.⁶ Z obyvatelstva mongoloidního typu jsou nejpočetnější Hazárové. Ti žijí v hornatých oblastech ve středním Afghánistánu. Spolu s Uzbeky, Ajmaky, Turkmeny a Kyrgyzy vyznávají sunnitský islám. Ostatní sunnitští Afghánci je nemají rádi, protože neuznávají jejich původ - považují je za potomky Čingischánových mongolských hord.

Fyziologicky jsou si obyvatelé Afghánistánu dost podobní. Jsou vysocí, štíhlí, svalnatí a fyzicky zdatní. Převážně to jsou zemědělci, pastevcí či obchodníci, ale v čem se nejvíce liší, je jejich organizace společnosti. Zastávají kmenové zřízení, kde nejvyšším představeným je tzv. *chán* (náčelník) a kmen se podřizuje všem rozhodnutím, která vydává tzv. *džirga* neboli rada starších. Ačkoliv téměř všichni vyznávají islám, každý kmen dodržuje trošku odlišné zvyky a tradice.

⁴ Srov. MYKISKA, Martin. *Afghánistán, prach a růže: putování Afghánistánem za Tálíbanu a po jeho pádu*. [S.l.]: MTM, 2001. ISBN 80-903044-3-5, s. 49.

⁵ Srov. MYKISKA, Martin. *Afghánistán, prach a růže: putování Afghánistánem za Tálíbanu a po jeho pádu*. [S.l.]: MTM, 2001. ISBN 80-903044-3-5, s. 50.

⁶ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 21.

2. 2. Historický vývoj ve 20. století

Na počátku 20. století vládl v Afghánistánu emír Abdurrahmán Chán, který v zemi nastolil pořádek po řadě vojenských tažení a invazí. Když v roce 1901 zemřel, nastoupil na trůn jeho syn Habíbulláh. Ten ujistil britského místokrále lorda Curzona, že bude pokračovat v diplomatických stopách svého otce a nepůjde proti „jeho přátelům“. Sir Louis Dane, diplomatický zástupce, byl pověřen úkolem od Britské vlády, aby uzavřel smlouvu s Habíbulláhem o tom, že Velká Británie měla právo plně kontrolovat zahraniční politiku Afghánistánu a aby jejich státní úředníci směli vstupovat do země bez jakéhokoliv omezení.⁷ Emírovi přišla taková smlouva zbytečná, ale Britové na ni trvali. Nakonec byla smlouva podepsána 21. března 1905.

Během národní revoluce v Íránu v letech 1905-1911 protestovali místní obyvatelé zejména pro nespokojenost se sociální situací a nekončícím řešením o přijetí ústavy. Protesty vyústily k zavedení konstituční monarchie a politici z Afghánistánu se obávali vniknutí revolučních myšlenek do jejich země. Proniknutím těchto myšlenek nezabránili a přes různé zákazy se revoluční myšlenky dostaly k tamním obyvatelům. Začaly nepokoje a lidé protestovali především proti zaostalosti země. Volalo se po obnovení boje za nezávislost proti Britům, modernizaci státu, konstituční monarchii apod. Konstitucionalisté uskutečnili státní převrat, který selhal, a všichni byli zatčeni a vsazeni do vězení.

První světová válka zasáhla Habíbulláhovu politiku uvnitř i vně země. Jak Habíbulláh slíbil na začátku své vlády, stále zastával přátelský postoj k Britům, ale bylo to těžké, jelikož Turecko jako hlava islámského světa stálo na straně Německa, Rakousko-Uherska a Bulharska. Aby se nikomu nemusel stranit, vyhlásil roku 1914 neutralitu. Obyvatelé ale neměli stejné myšlenky jako emír a protiturecké a protibritské nálady se projevovaly jak u mladoafghánců, tak staroafghánců.^{8,9}

V roce 1919 po smrti Habíbulláha, převzal vládu jeho druhý syn Amanulláh. Jako zastánce mladoafghánského hnutí, vyhlásil ještě téhož roku nezávislost Afghánistánu a obrátil dosavadní vládu svého otce naruby. Obrátil se zády k Britské vládě a navázal kontakt s Ruskem. Za těchto okolností vypukla již třetí britsko-afghánská válka. Mladoafghánské hnutí tak mohlo

⁷ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 211.

⁸ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 223.

⁹ Mladoafghánci je reformní hnutí, jehož členy byli intelektuální lidé, obchodníci, státní úředníci a celkově mladí lidé, kteří usilovali o přeměnu Afghánistánu na konstituční monarchii. Staroafghánci jsou příslušníci konzervativní politické skupiny, která vedla ozbrojené tažení proti mladoafgháncům.

vytvořit ústavu, kterou Afghánistán nikdy neměl. Ústava stanovila, že Afghánistán je nezávislou konstituční monarchií. Nezávislost umožnila Amanulláhovi provést modernizační reformy, které se odehrály ve dvou etapách – první od roku 1919-1924 a druhá 1927-1929. Tyto reformy však nebyly tak populární, jak si Amanulláh zprvu myslel. Mladoafghánské hnutí nezastávalo tak radikální reformy, které emír prezentoval, muslimští teologové nesouhlasili s napodobováním Západu, kmenoví náčelníci byli rozhořčeni kvůli úpadku obchodu a rolníci, kteří tuto modernizaci financovali, se také začali bouřit. S příchodem protivládního povstání se v noci 13. ledna 1929 Amanulláh vzdává trůnu a na jeho místo mezitím nastupuje Tádžik Bačča Sakáo.

Tentýž rok se Nádír Šáh snaží zbavit zemi despotismu, což se mu také podaří a je prohlášen králem. Za jeho vlády byla vydána druhá ústava, která stanovila svobodu obchodního, průmyslového a zemědělského podnikání a rovnost všech občanů před zákonem. O tři roky později byl Nádír Šáh zavražděn a na trůn nastupuje mladý Muhammad Záhir Šáh. Ten vládne zemi poněkud déle – 40 let.¹⁰ Po druhé světové válce se Spojené státy americké snažily s Afghánistánem navázat spolupráci, ale ten odmítl a prohlásil opět neutralitu vůči mocnostem. V době Záhirova panování vznikla Lidová demokratická strana Afghánistánu, uskutečnily se první volby do parlamentu a vznikla třetí ústava.

Roku 1973 bylo Afghánské království svrženo protimonarchistickým Záhírovým příbuzným Muhammadem Dáúdem. Prohlásil Afghánistán republikou a zrušil vše, co Záhir vybudoval – parlament a třetí ústavu. Země nebyla politicky jednotná a po sociální stránce na tom nebyla lépe. Lidé z měst i venkova projevovali svou nedůvěru ke společenskému řádu, objevily se ženy, kterým vadila jejich podřízenost vůči ideologii státu a intelektuálové prožívali duchovní krizi.¹¹ O pět let později přišla tzv. dubnová revoluce, díky které započala Sovětská invaze do Afghánistánu. Válka trvala dlouhých deset let a důsledky této války ovlivňují tamní situaci dodnes. Po ukončení této války následovala občanská válka trvajících do roku 1996 a vznik radikálního hnutí Tálibán. (Na afghánsko-sovětskou válku a občanskou válku v Afghánistánu se zaměřím v kapitole 1. 3. „Válečné konflikty“). Afghánistán na konci 20. století vstupuje do 21. století stále politicky nejednotný a ekonomicky zaostalý.

¹⁰ Srov. MYKISKA, Martin. *Afghánistán, prach a růže: putování Afghánistánem za Tálibánu a po jeho pádu*. [S.l.]: MTM, 2001. ISBN 80-903044-3-5, s. 39.

¹¹ Srov. HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-059-3, s. 439.

2. 3. Válečné konflikty

Díky komunistickému převratu v dubnu roku 1978 započaly události, které Leonida Brežněva donutily k jeho druhé největší operaci – invazi do Afghánistánu. Tak na Boží hod roku 1979 vpadla sovětská vojska do Afghánistánu. Vojáci ihned obsadili Kábulské letiště a rychle obsazovali i důležité správní budovy. Tehdejšího prezidenta Afghánistánu Hafizulláha Amína měla tajná služba KGB zajmout pro pozdější účely, ale v rozzuřeném boji o palác byl zabit. Do čela státu dosadili sovětští okupanti Babraka Karmala, který tím přišel o své příznivce mezi afghánskými obyvateli, jelikož nesouhlasili s jeho novým způsobem života, který se neslučoval s islámskou vírou a začal spolupracovat se Sověty.¹² Pro americkou vládu to byla od Sovětů rána pod pás, a proto začala ihned jednat. Američané zrušili vývoz a prodej do Sovětského svazu a odstoupili od smlouvy zvané SALT-2, jež deklarovala žádný vývoj a použití útočných zbraní.¹³ Spojené státy také nabídli finanční pomoc Afgháncům, kteří chtěli proti Sovětům bojovat, s čímž Brežněv nepočítal a došlo mu, že vede válku už i se Spojenými státy.

Brežněv ani Karmal nepočítali s tím, že by se Mudžahedíni mohli v odboji udržet tak dlouho a lidé z ulic také neustupovali. Po úmrtí Brežněva nastoupil Jurij Andropov a vede boje další dva roky. Jelikož boje neznaly konce a denně umírali Afghánci i sovětští vojáci, celá válka se začala ekonomicky i hospodářsky podepisovat na obou zemích. Michail Gorbačov jako další vůdce Sovětského svazu stahuje vojenské jednotky z Afghánistánu a Sovětská válka v Afghánistánu končí podepsáním Ženevské dohody. Ta deklaruje, že Sověti, Afghánci, Američani a Pákistánci „udělají vše pro hladký odchod sovětských vojáků a pro zajištění míru v Afghánistánu.“¹⁴ Patnáctého února 1989 opustil Afghánistán poslední sovětský voják.

Babrak Karmal byl nahrazen dalším komunistou, Muhammadem Nadžibulláhem. Komunisté se ve vládě drží do dubna 1992, kdy vládu přebírá prozatímní vláda mudžáhidů, která dobila Kábul. V červnu téhož roku se stal prezidentem země Burhánuddín Rabbání¹⁵, ale vůdci odboje chtěli mít ve vládě svůj podíl moci. Místo diplomatické dohody přišly nové boje, boje o hlavní město Kábul. Afghánistán se nestihl vzpamatovat od ústupu Sovětů a občané byli opět ve válce. Nejčastěji na sebe útočily čtyři opoziční skupiny sunnitského i šíitského vyznání:

¹² Srov. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha: Epoque, 2008. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-87027-63-9, s. 64.

¹³ Srov. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha: Epoque, 2008. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-87027-63-9, s. 67.

¹⁴ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha: Epoque, 2008. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-87027-63-9, s. 146.

¹⁵ Za nejsilnější organizaci Islámské společenství (*Džamíate islámi*).

Paštun Galbuddín Hekmatjár za Islámskou stranu (*Hizbe islámi*), zakladatel Národního hnutí (*Džumbiš-e milli*) uzbek Rašíd Dóstum s Hazáry a za tádžiky z Islámského svazu (*Džamíate islámi*) Ahmad Šáh Masúd.^{16, 17} Z boje o Kábul se rozmohla občanská válka a denně bylo zabito několik desítek civilistů. Během války jednaly skupiny o ukončení bojů a Rabbání navrhl vytvoření nové společné vlády, na kterou nedošlo kvůli nově vzniklé radikální organizaci Tálibán, jež se zmocnila hlavního města a svrhla prezidenta. Rabbání utekl na sever do hor, kde se ukryval až do své smrti v roce 2010.

¹⁶ Nazývaný též jako „Lev z Pandžsíru“.

¹⁷ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 283.

3. Islámský fundamentalismus

V následujících čtyřech kapitolách představím fundamentalistická hnutí, která byla, a některá stále jsou, aktuální v muslimské společnosti v Afghánistánu. Uvedená hnutí a jejich ideologie je historickým hybatelem dějin v Afghánistánu. Nejdříve budu postupovat od obecných hnutí ke konkrétním, které mají vazbu na Afghánistán. Pojem fundamentalismus určuje charakter náboženského proudu, který vybízí k mravnímu obnovení společnosti návratem k „fundamentům“. Jednotlivá odvětví islámského fundamentalismu se liší v názoru na cestu k převzetí nadvlády. Je to například postupná infiltrace do společnosti formou misí nebo radikálním činem, kdy se obsadí území a po takovém převratu se vyhlásí struktura nábožensko-politického uspořádání. V 90. letech 20. století nabyl fundamentalismus nové formy radikalizace. Do popředí se přenesla masová agresivita, beznadějný iracionalismus a velmi působivé projevy religiozity, které byly spojeny s politickou akcí.¹⁸

3. 1. Džihádismus

Džihádismus reprezentuje bojovou formu islamismu, tedy politickou ideologii odvolávajíc se na islám jako podstatu politického myšlení. Zdůrazňuje návrat muslimů ke svým náboženským kořenům a požaduje za důležité nastolit islámské právo (*šari'a*) a panislamismus.¹⁹ Za džihádistické organizace můžeme označit ozbrojené skupiny, které formou radikálního (často politicko-vojenského) činu chtějí uplatnit své nábožensko-politické uspořádání.

Již od 19. století v oblastech, kde panovala koloniální administrativa, se začal projevovat odpor místních obyvatel proti rozšiřování cizího, především západního kulturního vlivu. Motivací jim bylo nastolit zpět *dár al-islám* (území islámu) od vlády jinověrců pomocí obranného džihádu. I když byl kolonialismus jedním z hlavních důvodů odporu, přesto se dovolávali také *hidžry* (odchodu). Dle islámské právní věrouky je povinností muslima, který žije na „nepřátelském“ území, vrátit se na území islámu.²⁰ To vysvětluje, proč muslimové nechtějí studovat, žít v západních zemích a apelují na své příbuzné a celkově na muslimy, aby se navrátili do zemí, kde je pouze islám.

¹⁸ Srov. MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, s. 144-151.

¹⁹ Hnutí založené osmanskými a indickými intelektuály, kteří chtěli vytvořit nadnárodní komunitu, která by vedla boj proti evropskému politickému (vojenskému i kulturnímu) proniknutí do islámského světa.

²⁰ MENDEL, Miloš. *Džihád*. Brno: Atlantis, 1997. ISBN 80-7108-151-5, s. 117-118.

Problémem takové reformy může být špatné pojetí koránu a sunny reformisty. Nejčastěji se mylně interpretuje „svatá válka“, aktivní šíření islámu nebo „džihád za Boha“. Kvůli různému myšlenkovému pojetí se rozlišují čtyři cesty džihádu: džihád srdcem (*al-džihád bi'l-kalb*), džihád jazykem (*al-džihád bi'l-lisán*), džihád rukou (*al-džihád bi'l-jad*) a džihád mečem (*al-džihád bi'l-sajf*). Jedinou násilnou cestou je džihád mečem, proto je nejvíce spjat s islámským fundamentalismem.²¹ Doktrína džihádu je chápána jako ideální forma upevnění muslimské komunity (*ummy*), inspirovala ozbrojená hnutí, která vedla džihád mečem a zformulovala nové nábožensko-ideologické postoje.

3. 2. Wahhábismus

Reakcí na rychlý vývoj politických myšlenek a moderní smýšlení Evropy vznikl tzv. wahhábismus. Tento pojem označuje islámské obrodné hnutí založené puritánským kazatelem Muhammadem ibn Abd al-Wahhábem ve 40. letech 18. století. Wahhábismus je uplatněn především v Saudské Arábii, z jehož doktríny se inspirovali další reformátoři.

Stoupcenci wahhábismu vystupují striktně proti modloslužebnictví, netolerují šíitský islám a súfismus.²² Oproti jiným reformačním bojovným hnutím, wahhábismus nechce změnit islám k západnímu obrazu, nýbrž je motivován vrátit mu původní podobu a navrátit se ke Koránu, tradici předků (*salaf*)²³ a k islámské komunitě (*umma*), jež by zastávala stejný etický rys, který měla Prorokova umma. Wahhábovská sunnitská doktrína je kombinací zpřísněných šarí'atských norem a *idžtihádu* – metoda samostatného právního úsudku.²⁴ Za takovou obrodu islámu a nastolení skutečného islámského řádu jsou wahhábisté připraveni vést džihád mečem.²⁵

3. 3. Hnutí Tálibán

Tálibán je tradicionalistické fundamentalistické hnutí, do jehož řad vstupovali muži z Afghánistánu a Pákistánu. Jedná se o sunnity, kteří se ideově inspirovali wahhábismem.

²¹ Srov. MENDEL, Miloš. *Džihád*. Brno: Atlantis, 1997. ISBN 80-7108-151-5, s. 26.

²² Islámská mystika viz. např. KROPÁČEK, Luboš. *Súfismus: dějiny islámské mystiky*. Praha: Vyšehrad, 2008. Světová náboženství (Vyšehrad). ISBN 978-80-7021-817-4.

²³ Z náboženské věrouky a z ozbrojeného násilí vznikl v pol. 19. století obrodný myšlenkový směr salafismus (*salafija*), jenž se dovolával k návratu praxí „ctihodných předků“ (*salaf*). Viz. BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: střet civilizací, nebo dialog kultur?* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. Politologická řada. ISBN 80-85959-96-8.

²⁴ Srov. DENNY, Frederick Mathewson. *Islám a muslimská obec*. V čes. jaz. vyd. 2. Praha: Prostor, 1999. Obzor (Prostor). ISBN 80-85190-96-6, s. 170.

²⁵ Srov. MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, s. 120.

V roce 1996 se tomuto hnutí podařilo ovládnout většinu území Afghánistánu až do americké intervence roku 2001. Původními členy byli studenti islámských škol (*madrasa*), a proto si začali říkat Tálibán (od slova *tálib*, což znamená student). Také se nazývají jako „hledači pravdy“ (*tálibáne ilm*). Narozdíl od al-Káidy neuměli příslušníci Tálibánu používat prostředky moderní doby a nechtěli zasahovat do zahraniční politiky.

Ovládnutím Afghánistánu chtěli nastolit antisovětský džihád a pevný řád po neustálých bojích, svrhnout všechny zneprátelené skupiny a usilovali o nastolení „pravého božího řádu na zemi“.²⁶ Tálibové etnicky náleželi k Paštunům, avšak podporu nenacházeli pouze u příslušníků kmenu, nýbrž i u jiných národností. Zpočátku je Afghánci podporovali, jelikož s jejich příchodem ustalo násilí na obyvatelstvu, únosy dívek a krádež majetku, které se od té doby začalo přísně trestat.

Vůdcem Tálibánu byl vesnický duchovní učitel (*mullá*) Muhammad Umar. Ve snaze zavést v Afghánistánu pravý islámský režim nařídil kruté tresty za malé prohřešky, kterým bylo například bičování a veřejné popravy. Dále nařídil ženám zahalování těla (*burka*), odňal jim právo na lékařské vyšetření a vykonávat zaměstnání. Čím více porušoval mulla Umar základní lidská práva, tím více vyvolával u Afghánců odpor a opakovaně byl odsouzen Bezpečnostní radou OSN.²⁷

3. 4. Hnutí al-Káida

Al-Káida (v překladu Základna) se v moderní době označuje jako nadnárodní teroristická síť. Jedná se o sunnitskou teroristickou organizaci vedenou Usámou Ibn Ládinem. Je dosud považována za nejradikálnější hnutí s přesahem za hranice národního státu a jako i jiné transnacionální organizace, tak i al-Káida má kořeny v tradicionalistických hnutích, ve kterých byly uplatňovány myšlenky wahhábismu. Příslušníci takové organizace se zčásti integrují do západních kultur, za účelem šíření islámu a vykonávání „spravedlnosti dle Alláhovi vůle“. Oficiálně byla vyhlášena roku 1998 militantními skupinami z Pákistánu a Saudské Arábie.^{28, 29}

²⁶ MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 285.

²⁷ Srov. HOLUB, Tomáš. *Boj proti terorismu ve světle nauky o takzvané spravedlivé válce: návrh kriteriologie*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Prezentační a informační centrum MO, 2009. ISBN 978-80-7278-508-7, s. 88.

²⁸ Srov. KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 80-7021-540-2, s. 194.

²⁹ MOGHADAM, Assaf (2008). *The Globalization of Martyrdom: Al Qaeda, Salafi Jihad, and the Diffusion of Suicide Attacks*. John Hopkins University. S. 48. ISBN 978-0-8018-9055-0.

Proti sovětské okupaci Ládín s pomocí Spojených států dodával afghánským mudžáhidům³⁰ zbraně a verboval do odbojů muže z islámských zemí. Sám si poté v roce 1986 založil vlastní výcvikové základny a o dva roky později konstituoval al-Káidu. Spolupracoval též s Tálibánem, zásoboval jej a přesvědčil jejich vůdce ke globální svaté válce proti Spojeným státům, aby dosáhli onoho pravého islámu. Al-Káida během své doby učinila několik globálních útoků. Je například spojována s bombovými útoky v Tanzanii a Saudské Arábii. Avšak ten nejhorší útok učinila v roce 2001 na Světové centrum v New Yorku a Pentagon. Těmito útoky již neoslovoval sociální hnutí, ale mířil tím cíleně na globální média. Skrze tento jeho čin vtáhl celý muslimský svět do války proti „západu“.³¹ Tím se také zvýšily obavy z naplnění Huntingtonovy hypotézy o střetu civilizací.

V roce 2011 byl Usáma Ibn Ládín zastřelen speciálními silami Námořnictva Spojených států. Hlavní představitel a zakladatel al-Káidy byl sice mrtev, avšak ideologie organizace přetrvává dodnes. Základna má nyní několik odnoží, které pokračují ve „svaté válce vůči Západu“ a připojují se další povstalecké skupiny, které jsou k ní loajální. Nejznámější a nejvíce aktivní je nyní tzv. Islámský stát.

3. 5. Střet islámského fundamentalismu se západním světem

Dichotomie, která vládne mezi islámem a západem obecně je stále aktuální otázkou. Prohloubila se zejména díky teroristickým útokům al-Káidy z první poloviny 90. let mířených na Spojené státy americké – například neúspěšný útok na Světové obchodní centrum v New Yorku roku 1993, útok na americkou ambasádu v Africe roku 1998 nebo útok na torpédoborec USS Cole v Jemenu v roce 2000. Teroristické útoky 11. září byli pokračováním a opětovným signálem al-Káidy, že jejich idea stále přebývá. Střet této dichotomie se netýká pouze USA, ale i Evropy, Afriky a Asie. Jak víme, nejednalo se o oboustranný konflikt, Američané se nespécifikují nenávisť vůči muslimům, neboť Amerika finančně podporovala mudžahedíny v době Sovětské okupace a ještě před 11. zářím 2001 se snažila dále komunikovat diplomatickou cestou s Tálibánem. Další důležitá otázka, která v tomto střetu hraje významnou roli je, proč je zde takové nepřátelství ze strany islámských fundamentalistů? Nabízí se teorie, že tito lidé, kteří byli vychováni zastaralým až středověkým způsobem, neumí akceptovat a pochopit multikulturní společnost, se kterou jde ruku v ruce moderní společnost, což by mohlo být výsledkem kulturního šoku.

³⁰ Označení bojovníka za svatou věc.

³¹ Srov. BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: střet civilizací, nebo dialog kultur?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. Politologická řada. ISBN 80-85959-96-8, s. 137.

V důsledku útoku 11. září 2001 spustilo USA operaci *Enduring Freedom* (Trvalá svoboda)³² a Rada bezpečnosti OSN apelovala na členské státy, aby pátraly po osobách, které měly, co dočinění s uskutečněnými útoky. *Enduring Freedom* byla zahájena 7. října 2001, jejímž hlavním úkolem bylo zneškodnit základny teroristů, zajmout je a následně potrestat v rámci spravedlnosti a obecně zarazit jakoukoliv podporu teroristů. Jelikož byly Spojené státy distančně znevýhodněné, formou útoku se staly letecké nálety. Přesto se USA dokázalo vyvarovat velkým nákladům při použití vzdušných sil a nepřesným leteckým útokům. Díky této formě dokázaly eliminovat ztráty civilistů. Do jisté míry byla operace úspěšná, moc Tálibánu byla sice svržena, avšak stoupenci Tálibánu, kteří se drželi především na jihu země, dál bojovali a přepadali vojenské patroly. Důsledkem těchto bojů a vítězném tažení amerických sil byla narůstající agresivita a tzv. irákizace Afghánistánu.^{33, 34}

³² Podle Charty OSN (článek 51) mají členské státy právo na kolektivní či individuální obranu.

³³ EICHLER, Jan. *Terorismus a války na počátku 21. století*. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1317-8, s. 321.

³⁴ Forma vzbuřeneckého boje, který se projevil v Iráku. Jedná se o nastražené bomby, bomby na dálkové odpalování a sebevražedné atentátníky.

4. Reakce západního světa

Nyní se zaměřím na Severoatlantickou alianci, respektive na její reakci na politické zhroucení Afghánistánu a jeho následné zrekonstruování. Dále zmíním kroky a opatření, která vznikla na základě teroristických útoků na Spojené státy americké a představím intervenci České republiky v Afghánistánu, jako člena NATO a české provinční rekonstrukční týmy.

4. 1. Angažovanost NATO v Afghánistánu

Po operaci Trvalá svoboda (Operation *Enduring Freedom* - OEF) a dosažení politické stabilizace v Afghánistánu, začala mezinárodní konference v Bonnu tvořit plán pro rekonstrukci země a vytvořit mezinárodní síly v Afghánistánu, které by v Kábulu zajistily ochranu po odchodu Severní aliance. Mezinárodní konference se zúčastnily i afghánské protitalibánské skupiny, které zvolily prozatímní vládu v čele s pašunem Hámidem Karzáím.

V souvislosti s výše zmíněnou dohodou v Bonnu, schválila 20. prosince 2001 Rada bezpečnosti OSN vytvoření Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil (International Security Assistance Force - ISAF). Úkolem ISAF dle rezoluce č. 1386 je „*asistovat afghánským prozatímním autoritám v zajišťování bezpečnosti v Kábulu a okolí tak, že afghánské prozatímní autority a personál OSN mohou operovat v bezpečném prostředí*“.³⁵ Tato bojová operace se nesla v mnohonárodním duchu, neboť organizace jako Evropská Unie a OSN fungovaly neobyčejně jednotně.

V počátcích působilo v Afghánistánu pět tisíc vojáků. Spojené státy americké sice poskytly operaci logistickou podporu a podpořily rozmístění ISAF v rámci *Enduring Freedom*, avšak nebyly to ony, kdo se podepsal pod vedení mise ISAF. Před převzetím ISAF Severoatlantickou aliancí vedla první dvě mise Velká Británie s Tureckem a třetí Nizozemí s Německem. Přestože Francie a některé afghánské autority nesouhlasily s převzetím moci NATO, stalo se tak v roce 2003. Byla to první operace Severoatlantické aliance mimo území Evropy.³⁶

Dalším krokem, který NATO chtělo učinit, bylo rozšíření celé mise do dalších oblastí Afghánistánu. Tento krok podporovaly především Spojené státy a podporovaly též, aby se

³⁵ KŘÍŽ, Zdeněk. *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4218-4, s. 110.

³⁶ Srov. KŘÍŽ, Zdeněk. *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4218-4, s. 112.

intenzivně zapojilo PRT (Provinční rekonstrukční tým)³⁷. PRT je myšlenka stvořena Spojenými státy v době *Enduring Freedom* a poté ji využilo i NATO. Oficiálně převzala Severoatlantická aliance velení na dalších dvou regionech - okolí města Kunduz na severu a na západě okolí Herátu – v roce 2003, po schválení Radou bezpečnosti OSN v usnesení č. 1510.

O dva roky později se NATO rozhodlo rozšířit své síly i na jih země a vymezit nové úkoly operace ISAF. Měla nadále asistovat afghánským autoritám při zajišťování bezpečnosti a zjišťovat potřeby země v rámci její rekonstrukce a nově konat bezpečnostní a stabilizační operace v kooperaci s afghánskými silami. Po tomto novém strategickém kroku následovalo převzetí moci i na východě země jednotkami Spojených států, což umožnilo Severoatlantické alianci mít pod kontrolou celý Afghánistán, kde v tu dobu působilo zhruba 30 000 vojáků ze 37 zemí a 25 provinčních rekonstrukčních týmů.³⁸

Navzdory výše zmíněných úkolů a dosažených cílů operací ISAF setrvaly v Afghánistánu státní instituce, jež jsou svolné ke korupci a jsou v nich stoupenci Tálibánu a al-Káidy. Dle bývalého tajemníka NATO, George Robertsona, by bylo zapotřebí nasadit v rámci ISAF 700 000 vojáků, aby se zneškodnily zbytky Tálibánu a al-Káidy, což bylo v tamní době nereálné. Nedá se ale stoprocentně říci, že celá mise a angažmá NATO v Afghánistánu byla neúspěšná. Severoatlantická aliance skrze ISAF podpořila mezinárodní společenství, jelikož se o stabilizaci Afghánistánu snažilo více zemí, šlo tedy o multilaterální úsilí, nikoliv zviditelnění NATO.

4. 2. Intervence České republiky v Afghánistánu

I Česká republika se zapojila k misi ISAF, aby pomohla spojeneckým silám v Afghánistánu. Důvodem i motivací tomu byl boj proti terorismu, obhájení demokratického systému a plnění spojeneckých závazků.³⁹ Započali jsme tak vysláním kontingentu v květnu 2002. Působil na mezinárodním letišti Kábul (KAIA) a skládal se z 6. polní nemocnice, chirurgického týmu, čtyř ochrany a Vojenské policie.⁴⁰ O dva roky později se naše armáda,

³⁷ Jedná se o civilně-vojenské týmy, které mají na starosti podporu Afghánské vlády. Činí tak formou podpory bezpečnostní struktury a formou rekonstrukčních programů. Mají tři oblasti aktivit: bezpečnost, rekonstrukci a podporu centrální vlády. Jsou zaměřeny na rychlé a efektivní projekty, díky kterým si budují důvěru s místním obyvatelstvem. Budují například školy, studny či zdravotní zařízení. Více na: ZONA, Pavel. Provinční rekonstrukční týmy v Afghánistánu. *Vojenské rozhledy*, č. 1/2008. Praha: MO ČR-AVIS. 1992-. ISSN 1210-3292, s. 57.

³⁸ ³⁸ Srov. KRÍŽ, Zdeněk. *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4218-4, s. 113.

³⁹ „48. schůze PS ČR z roku 2002 – stenozáznam“

⁴⁰ Armáda České republiky, „Zahraniční mise ISAF – mírová operace“. Dostupné na: <https://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3710>

resp. 601. skupina speciálních sil zúčastnila i bojové mise, v operaci Trvalá svoboda. Dále byl kontingent rozšířen o pyrotechniky a meteorology, kteří sloužili na Kábulském letišti a o kontingent ze 102. průzkumného praporu, který působil na severu země v provincii Badachšán, jehož úkolem byla ve spolupráci s dánskými spojeneckými silami ochrana německého provinčního rekonstrukčního týmu. V roce 2007 došlo z české strany k navýšení sil v Afghánistánu. Nešlo pouze o vojáky, nýbrž byl značně zvýšen počet policistů a civilních pracovníků. Na operaci ISAF se v té době podílelo i chemické vojsko, logistická podpora a vojenské řízení letového provozu (ŘLP).⁴¹

Aby se dosáhlo pomoci při zajišťování stability země a zkvalitnily se místní afghánské jednotky, byly také vyslány a používány Operativní mentorské a styčné týmy (Operational Mentoring and Liaison Team – OMLT). Jak vyplývá z názvu, tyto týmy měly za úkol mentorovat a cvičit Afghánskou národní armádu (ANA) a národní policii (ANP). První česká jednotka OMLT byla vyslána v roce 2009 do provincie Vardak. Situace v této provincii byla velmi špatná, v roce 2011 se staly dva incidenty, jejichž důsledkem byli dva mrtví čeští vojáci.⁴²

Také provinční rekonstrukční týmy – PRT jsou nedílnou a zároveň podstatnou součástí mise ISAF v Afghánistánu. PRT je speciálně vytvořená jednotka ze dvou sektorů, civilního a vojenského. Spojené státy americké, Velká Británie a Německo má své modely PRT, ale oblasti aktivit má každý model stejný: bezpečnost, rekonstrukci a podporu centrální vlády. V týmu je počet vojenských příslušníků výrazně vyšší, než počet civilních pracovníků. Je tomu tak proto, aby byla zachována dostatečná ochrana, jelikož se vystavují velkému nebezpečí v terénu.⁴³ Tým se skládá z velení (jež je specifické v tom ohledu, že vojenský velitel a civilní velitel jsou na stejné úrovni a mají tedy stejný vliv na rozkazy), jednotky CIMIC, zdravotnického týmu, ženíjního týmu, logistiky, vojenských jednotek, které zajišťují ochranu celého PRT, rekonstrukčního týmu a tlumočnicků.⁴⁴ Toto uskupení plnilo následující činnosti:

- podpora tamní afghánské vlády,
- pomoc zabezpečit prostředí a následně jej udržet,
- ochrana celého týmu,

⁴¹ Srov. STEJSKAL, Libor. Mise České republiky v Afghánistánu: Zkouška nových rozměrů. *Vojenské rozhledy*, č. 4/2009. Praha: MO ČR-AVIS. 1992-. ISSN 1210-3292, s. 101.

⁴² Armáda České republiky, „*Spojenecká mise ISAF v Afghánistánu po více než třinácti letech končí*“. Dostupné na: <https://www.mise.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/spojenecka-mise-isaf-v-afghanistanu-po-vice-nez-trinacti-letech-konci-105944/>

⁴³ Srov. ZONA, Pavel. Provinční rekonstrukční týmy v Afghánistánu. *Vojenské rozhledy*, č. 1/2008. Praha: MO ČR-AVIS. 1992-. ISSN 1210-3292, s. 57.

⁴⁴ Srov. ZONA, Pavel. Provinční rekonstrukční týmy v Afghánistánu. *Vojenské rozhledy*, č. 1/2008. Praha: MO ČR-AVIS. 1992-. ISSN 1210-3292, s. 57.

- hodnocení a sledování místní situace,
- podpora aktivit civilních organizací,
- zajistit rekonstrukci provincie,
- pomoci s výcvikem ANA a ANP,
- uskutečnění rekonstrukčních projektů.

PR týmy jsou klíčové k naplnění stabilizace země, jelikož udržují neustálý vztah s místními obyvateli, provinční správou a radou starších (*džirga*). Poté dokážou sami zvážit, kterých projektů je nejvíce potřeba, určit jejich správné a efektivní pořadí, a učí místní o zrealizované projekty pečovat. Projekty se týkají například zemědělství, zdravotnictví, školství, bezpečnosti apod. Snahou OMLT a PRT je především pomoci místním obyvatelům proti společnému nepříteli, jenž je utlačuje a chce si podříditi celou zemi tím, že zabezpečí prostředí jejich života, a to prostřednictvím kulturního relativismu.

Český provinční rekonstrukční tým byl aktivní v Afghánistánu od 19. března 2008 na základně Shank v provincii Lógar až do roku 2013. Za vybudování českého PRT stojí Ester Lauferová z Ministerstva zahraničí a Martin Povejšil z Ministerstva zahraničních věcí.⁴⁵

Operace ISAF skončila 31. prosince 2014 a 1. ledna 2015 byla zahájena nebojová mise NATO, tzv. Rozhodná podpora (Resolute Support Mission – RSM). Cílem této mise je výcvik, pomoc a poradenství afghánským národním bezpečnostním silám (ANSF) a bezpečnostním institucím, aby byly schopné respektovat a jednat v souladu s právním státem, poskytnout poradenství kabinetu, strategicky komunikovat a plánovat. Členské státy Aliance poskytují zemi i finanční podporu, která by měla trvat zatím až do roku 2024.⁴⁶ Těmito kroky chtějí zamezit jakoukoli možnost, že by Afghánistán ještě někdy sloužil jako teroristická základna.⁴⁷

Rozdílem oproti misi ISAF je také počet nasazených příslušníků mezinárodních sil. Zatímco v misi ISAF jich sloužilo více než 130 000, k srpnu 2020 čítala RSM zhruba 13 000 zaměstnanců. Střediskem operace je hlavní město Kábul a letecká základna Bagram a jednotky operují i na území Mazár-e Šaríf, Herát, Kandahár a Laghmán.⁴⁸ Česká armáda má především za úkol dál cvičit ANA a ANP, podílet se na střežení základny Bagram a bránit ji proti

⁴⁵ Srov. SLÁDEK, Ota. „*Afghánská mise: Lógar*“. Praha: Andplay s.r.o., 2011. ISBN 80-903749-2-1, s. 16.

⁴⁶ Dohodli se na tom členské státy v roce 2018 na bruselském summitu. Srov. Resolute Support Mission in Afghanistan. *NATO* [online]. 11. února 2021n. l., 2021, 1 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm

⁴⁷ NATO. *Nato and Afghanistan*. 11. února 2021. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm

⁴⁸ Srov. RESOLUTE SUPPORT: Nová mise NATO v Afghánistánu. Factbox [online]. 2015, prosinec 2015, 2015(1), 2 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: http://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/A151208_M02_023_FB1501_RESSUP.PDF

nepřátelským aktivitám a vojenští policisté střeží českou ambasádu, která se nachází v metropoli. České vojenské uskupení je složeno ze strážní roty (SR) BAF (Bagram Air Field), národního podpůrného prvku (NSE)⁴⁹, leteckého poradního týmu (Air Adviser Team – AAT) a polního chirurgického týmu. Česká republika je z mála zemí, která poskytla tolik odborníků a vojáků.

V roce 2020 byla zahájena mírová jednání mezi Afghánskou vládou a Tálibánem. NATO apeluje na Afghánskou vládu, aby dosáhla k mírové dohodě, která ukončí násilí a zajistí všeobecně platná lidská práva. Představitelé obou stran se víceméně shodli, aby se Afghánistán stabilizoval a byl zajištěn mír. Ale zástupce Tálibánu trvá na nezávislém státu, ve kterém bude uplatněn islámský systém. Jednání budou dlouhá a náročná a na jejich základě se bude měnit plán operace Rozhodná podpora.

⁴⁹ Zajišťuje administrativní a logistickou podporu a koordinuje zdravotnické zabezpečení (opravy materiálu, jeho doprava a organizace v místě nasazení).

5. Civilně vojenská spolupráce AČR (CIMIC)

Následující kapitola si klade za cíl představit civilně vojenskou spolupráci (CIMIC), její funkce a základní úkoly. Dále přednese vztahy s civilním obyvatelstvem a organizacemi, se kterými jednotka úzce spolupracuje, a nakonec popíše její nasazení v zahraničních operacích.

Téměř všechny vojenské konflikty se dotýkají civilního prostředí a civilistů samotných. Proto je důležité během konfliktu sledovat i civilní aspekty, jakožto třeba i to, že civilní obyvatelstvo může pomáhat jedné či druhé straně, přičemž v Afghánistánu se vyskytuje volba obou stran zároveň (hovorově „pomůžu tomu, kdo dá zrovna lepší nabídku“). Vztahy vojenských sil a obyvatel oblastí, ve kterém se konflikt odehrává, jsou problematické a často velmi nebezpečné. Nutno podotknout, že se jedná převážně o kulturní a náboženské rozdíly, a právě proto je získání důvěry civilního obyvatelstva klíčovým aspektem, který by vedl k jisté koexistenci kultur. Ve vojenské sféře k tomuto účelu slouží jednotky civilně-vojenské spolupráce.

První zmínky o vztahu „civilista – voják“ se objevují v koloniálním období.⁵⁰ Za významnou událost k vytvoření civilně-vojenských vztahů byla válka mezi Spojenými státy a Mexikem v polovině 18. století, kdy americký generál Winfield Scott dokázal oddělit civilní a vojenské problémy a tím minimalizoval negativní dopady na civilní sektor. Na základě těchto zkušeností se objevily první jednotky zabývající se civilně-vojenskými vztahy, které nesou název Civil Affairs (CA) a jsou používány v armádě USA. S Civil Affairs můžeme ztotožnit i pojem CIMIC.⁵¹ Další významnou událostí pro tyto jednotky byla operace Pouštní bouře a situace v Bosně. Po irácké invazi do Kuvajtu měla jednotka CA proniknout do města spolu s koaličními silami a zprostředkovat komunikaci mezi koaliční armádou a Saudskou Arábií, jakožto zprostředkovatele nezbytného vybavení (palivo, vybavení, jídlo). Jednotky CA úspěšně spolupracovaly s nevládními organizacemi a UNHCR.⁵² Operace v Bosně bylo první nasazení v Evropě od druhé světové války a úkolem Civil Affairs byla rekonstrukce země. Jednotka zajišťovala drobné obnovy, jako například obstarání pitné vody a elektřiny, ale i velké, což se týkalo třeba zneškodnění nevybuchlé munice.⁵³

⁵⁰ Za Americké občanské války museli důstojníci navázat kontakt s indiánskými obyvateli kvůli jejich přesunu do určitých rezervací a dále se snažili získat na svou stranu co nejvíce osob, aby získali dostatek zdrojů pro další boje.

⁵¹ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 15.

⁵² Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (*United Nations High Commissioner for Refugees*) je organizace pomáhající OSN a je zaměřena na pomoc uprchlíkům a žadatelům o azyl.

⁵³ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 16.

CA zohledňují civilní faktor, pomáhají zajistit legitimitu a důvěryhodnost operací. Aby mohli uspět musí sjednotit vojenské cíle s civilními potřebami, a ne vždy je to jednoduché a jasné. Je to ovlivněno především kulturní diverzitou a určitou podezíravostí, proto je důležité navázat s civilním obyvatelstvem a nevládními organizacemi jistý vztah, na základě kterého by budovali vzájemnou důvěru. V souvislosti s krizovým řízením⁵⁴ je úspěch založen právě na vzájemné spolupráci a důvěryhodných informacích.

Civilně-vojenská spolupráce (Civil Military Cooperation – CIMIC) armády České republiky byla vytvořena jako samostatná jednotka v roce 1998 a hned působila na mírové misi Stabilizační síla (Stabilisation Force – SFOR).⁵⁵ Na základě úkolů při vstupu České republiky do NATO se 1. října 2001 otevřelo mezinárodní středisko CIMIC v Táboře a zavázalo k podpoře Aliančních jednotek v krizových oblastech. Jako i jiné vojenské složky, tak i CIMIC prošel restrukturalizací, k němuž byla připojena jednotka PSYOPS (PSYchological Operations⁵⁶) a vzniklo tak 103. centrum CIMIC/PSYOPS působící v Olomouci. Nově (v roce 2020) se změnila organizační struktura na Skupinu kybernetických sil a Informačních operací v podřízenosti Velitelství Kybernetických sil a Informačních operací v Brně.⁵⁷

Dle alianční doktríny zní definice pro CIMIC následovně: „Koordinace a spolupráce, na podporu mise mezi velitelem NATO a civilními aktéry, včetně místního obyvatelstva a jeho představiteli, jakož i mezinárodními, národními a nevládními organizacemi a agenturami.“⁵⁸ V současné i budoucí době je civilně-vojenská spolupráce nepostradatelná pro řešení konfliktů.

Obrázek 2: Znak 103. centra CIMIC/PSYOPS

Obrázek 1: Nový znak KySIO a CIMIC/PSYOPS

⁵⁴ Jedná se o nápravné řízení infrastruktury v době, kdy je ohrožena její stabilita. (Také se nazývá jako krizový management).

⁵⁵ Česká armáda měla dohlížet na dodržení Daytonské smlouvy, tudíž na bezpečný přesun uprchlíků a obnovu infrastruktury.

⁵⁶ Psychologické operace, které skrze přesvědčování protivníka dosahují k takovým emocím a postojům, aby sloužili k potřebám zadavatele.

⁵⁷ GALL, J. „Změna organizační struktury“. Dostupné na: <http://www.103cp.army.cz/aktuality/zmena-organizační-struktury>

⁵⁸ KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 14.

5. 1. Funkce a principy CIMIC

V rámci Severoatlantické aliance plní CIMIC funkce, které se zrcadlí v jejich principech a úkolech. Civilně-vojenská spolupráce se ve vojenských operacích vyskytuje mezi třemi subjekty: spojeneckými silami, národními ozbrojenými silami a civilním sektorem, který zahrnuje i nevládní a mezinárodní organizace. CIMIC řeší zejména vztahy mezi spojeneckými silami a civilním sektorem. V první řadě zaštituje civilní oblast, spoluprací mezi civilními a vojenskými orgány a ovlivňuje civilní prostředí jako takové. Aby CIMIC uspěl ve své podstatě, musí podpořit civilní oblast tak, aby to vyhovovalo vojenskému cíli, a tak vedl k úspěchu celé vojenské operace. Pokud nemá civilně-vojenská spolupráce předem stanoveny specifické úkoly (jak po vojenské, tak po civilní stránce), musí zajistit vztah „civil – voják“ tak, aby nedocházelo k negativním střetům.⁵⁹

Každá vojenská složka má jisté principy, kterými se musí řídit. Zde tomu není jinak, spíše se těmito principy musí řídit i jiné vojenské složky, které jsou spolu s civilně-vojenskou spoluprací nasazeny v operaci. Zásady dle alianční doktríny zní následovně:

- Porozumět civilním aktérům, respektovat jejich autonomii při rozhodování a vést je k tomu, aby učinili totéž.
- Proaktivně zapojit všechny civilní aktéry do operace a spolupracovat na dosažení společných cílů. Velitelé musí udržovat kontinuální a účinnou komunikaci s jejich zpravodajci na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni.
- Usnadnit interakce, které jsou založeny na vzájemném respektu, znalostech příslušných rolí, důvěře a transparentnosti. Klíčová je důvěryhodnost, spolehlivost a institucionální informovanost.
- Umět se přizpůsobit specializovaným civilním (nevojenským) odborným radám a faktorům (které se neustále vyvíjejí).
- Zajistit vnitřní soudržnost NATO s nevojenskými aktéry. Působit a plnit závazky v rámci mise NATO, odpovědnosti a zákonné povinnosti.
- Vytvořit plán pro přechod k civilnímu vlastnictví a plán strategie odchodu.
- Podporovat spolupráci, vzájemné sdílení informací a jednotu úsilí, jako požadovanou metodu k dosažení strategických cílů.⁶⁰

⁵⁹ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 12-14.

⁶⁰ Srov. NATO STANDARD. AJP-3.19: ALLIED JOINT DOCTRINE FOR CIVIL-MILITARY COOPERATION. 2018. Edition A Version 1. NSO, s. 1-6. Dostupné z: <https://www.cimic-coe.org/resources/external-publications/ajp-3.19-eda-v1-e.pdf>

Příslušníci civilně-vojenské spolupráce musí při plánování (a poté u jeho provedení) zvážit sociální, kulturní, náboženské, ekonomické, ekologické, politické a humanitární faktory, které závisí na místě nasazení. Předpokladem k navazování vztahů je porozumět místním tradicím, sociálnímu chodu života v dané oblasti a brát v potaz celkovou diverzitu místa nasazení. Jakmile se podcení tyto výše zmíněné faktory nebo se nerespektují místní zvyklosti, je šance na úspěch mizivá.

Jednotné úsilí a transparentnost obou stran jsou důležitými faktory k dosažení interakce. V průběhu operací se, po navázání vztahu s civilními aktéry, dále tyto vztahy udržují a posilují, aby nedošlo k nedorozumění či k jejich přerušení. Což by mohlo vést k zániku celé operace. Získat respekt a důvěru v multikulturním světě, kde etika a celková struktura oné země je velmi diferenciována, je nelehký úkol a vyžaduje velké úsilí a čas. Právě z tohoto důvodu jsou příslušníci CIMIC posíláni do operačních prostorů, aby navazovali vztahy a sjednocovali svá úsilí a společné cíle.⁶¹

V rámci svých aktivit v civilním sektoru se CIMIC snaží rozvíjet vlastnictví a „svépomoc“ místního obyvatelstva.⁶² Jakmile zajistí chod svého poslání a fungování tamní infrastruktury, měli by v co nejkratší možné době vytvořit plán pro přechod svých aktivit na civilní sektor. V souvislosti s plánem přechodu na civilní sektor si příslušníci CIMIC musí zprostředkovat i plán strategického odchodu. Při tomto plánování musí být všechny aktivity v oblasti nasazení harmonizovány takovým způsobem, aby při odchodu nedošlo ke konfrontaci stran, které by mohly zmařit celou operaci.

Komunikace je hlavní pojící faktor napříč kulturami a v civilně-vojenské spolupráci tomu není jinak. Příslušníci aliančních sil ji zprostředkovávají tzv. z očí do očí, což svědčí o důvěryhodnosti a otevřenosti jednotky. Jedinou hrozbou v takové komunikaci je zvýšené riziko nebezpečí a ten fakt, že v rámci tajných informací, nejsou civilním aktérům některé citlivé záležitosti sdělovány, a to může vést k neochotě spolupráce. Co se týče rizika nebezpečí, tak mezi velitelem CIMIC a státními orgány dochází k strategické komunikaci (STRATegic COMmunication – STRATCOM). Tato komunikace slouží k zajištění bezpečnostní podpory vojenských sil i vojenských aktérů.

K předejití hrozbám a neúspěchu mise je důležité, aby se civilně-vojenská spolupráce řídila výše uvedenými principy. Úrovně interakce sahají od spolupráce, přes koordinace,

⁶¹ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 28.

⁶² Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 29.

konzultaci až po soužití a v kontextu těchto úrovní musí CIMIC pamatovat na: kulturní povědomí, společné cíle, transparentnost a komunikace.

5. 2. Úkoly CIMIC

Prioritou číslo jedna je splnění úkolu nasazení. Proto se při plánování musí dbát ohled na veškerá možná rizika a kritické faktory, které by mohly mít negativní dopad na celou operaci. V rámci vytváření pozitivního image nasazení vyplývají základní úkoly CIMIC z definice alianční doktríny:

- podporovat svými činnostmi misi velitele,
- neustále monitorovat situaci v prostoru zodpovědnosti a předejít negativním vlivům ze strany místního obyvatelstva,
- navazovat a udržovat vztahy s civilním sektorem a zjišťovat jejich potřeby pro chod života v dané oblasti,
- stejně tak navazovat a udržovat vztahy s vládními a nevládními organizacemi v rámci jejich místa působení,
- zabezpečit realizaci projektů a tím podpořit rekonstrukci infrastruktury.⁶³

Ačkoliv CIMIC nelze definovat jako součást zpravodajských služeb, získávají informace přímo z terénu, a proto jsou nepostradatelná složka vojenských sil. Skrze získané informace a přítomnost vyhodnocují stav civilního sektoru, které putuje dalším vojenským orgánům, aby se povědomí o dané oblasti rozšířilo i mezi další členy kontingentu. S faktem, že CIMIC nepatří do zpravodajské služby, souvisí i forma získávání oněch informací. CIMIC komunikuje s civilními aktéry diplomatickou cestou, zatímco zpravodajské služby tomu většinou napomáhají nepříjemnými výsledky a jinými prostředky, zkrátka nevedou dialog jako příslušníci CIMIC.

V souvislosti s rekonstrukcí místní infrastruktury a stabilizací realizuje jednotka tzv. projekty rychlého dopadu (Quick Impact Projects – QIP). Jsou naléhavé případy, které rychle reagují na nepříznivou situaci. Tomu se stalo nespočetněkrát u PRT Lógar (v době operace ISAF), kdy CIMIC využil projekty rychlého dopadu například na opravení škol a studní či na uskutečnění krejčovských a zemědělských školení.

Jako podpora CIMIC slouží taková vojenská složka, která podpoří obnovu stabilizace a prostředí nasazení. Jsou to například ženijní jednotky, které budují nevýbušné zátarasy,

⁶³ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 14.

provádějí průzkum min či zabezpečují přepravu a jsou schopni výroby a distribuce elektrického proudu⁶⁴ a zdravotní jednotky, které v nouzi mohou ošetřit jak vojenské síly, tak i civilní obyvatelstvo. Podpoření budou takovými prostředky a orgány, jaké budou třeba a podpoří chod celé operace. Civilně-vojenská spolupráce disponuje schopností pomoci svou činností k cílům informačních operací (INFORMATION OPERATION - INFOOPS), ty jsou definovány jako operace, jež poskytují poradenství a řízení vojenských informačních aktivit s cílem vytvořit požadované účinky na vůli, rozhodování a schopnosti nepřítele a dalších zúčastněných stran operace.⁶⁵ K CIMIC patří i složka psychologických operací, které cíleně ovlivňují nepřítelovi postoje a názory za účelem dosažení požadovaných politických i vojenských cílů.^{66, 67}

Pokud místní orgány spolupracují, mohou jednotky CIMIC využít integrovaný záchranný systém (IZS). Například k posílení sil při zabezpečení ochrany, k záchranným pracím (co se týká záchrany života, životního prostředí či majetku), monitorování hrozeb (a následně jejich odstranění) a k pomoci plnění humanitárních úkolů, což se strany IZS zahrnuje zajištění dopravy humanitární a zdravotnické potřeby.⁶⁸ Spolupráce CIMIC s IZS byla využita při povodních v České republice v roce 2002. Pod vedením krizového štábu jednotky CIMIC vyhodnocovaly stav tragédie, zjišťovaly potřeby civilistů a následně zajistily dopravu humanitární pomoci v podobě dodávek potravin a zdravotnického materiálu.⁶⁹

Vojenské síly, civilní sektor a vládní i nevládní organizace společně skrze CIMIC dosahují společného zájmu. Ať už v bojových či nebojových operacích. Na úspěchu civilně-vojenské spolupráce závisí dodržování zásad jednotky a plnění výše uvedených úkolů. Pokud tomu tak je, může tato jednotka významně ovlivnit dění celé místní situace a předejít tak sociálním konfliktům.

5. 3. Nasazení CIMIC v zahraničních operacích

Nasazení CIMIC v Afghánistánu byl uskutečněn v roce 2005 v provincii Badachšán a spolupracoval spolu s provinčním rekonstrukčním týmem. Zároveň šlo o zcela první program,

⁶⁴ Srov. DOLEŽEL, Ludvík a Lubomír KROUPA. *Ženíjní vojsko: historie a současnost*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2003. ISBN 80-7278-189-8, s. 138.

⁶⁵ Srov. DRAFT. NATO MILITARY POLICY FOR INFORMATION OPERATIONS. 2018. Working version as of 11 sep 18. NATO UNCLASSIFIED, s. 4. Dostupné z: https://shape.nato.int/resources/3/images/2018/upcoming%20events/MC%20Draft_Info%20Ops.pdf

⁶⁶ Srov. *Příprava a vedení operací NATO (EU) a AČR: sborník z pracovního semináře: [Brno, 25. dubna 2008]*. Brno: Univerzita obrany, 2008. ISBN 978-80-7231-545-1, s. 15.

⁶⁷ PSYchological OPERATION - PSYOPS.

⁶⁸ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 40.

⁶⁹ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 41.

který zapojil jak vojenské, tak i civilní osoby do multilaterálního postoje řešení operací. Příslušníci civilně-vojenské spolupráce mohli provést běžné projekty i projekty rychlého dopadu v celém rozsahu plánování.

Jak jsem již zmiňovala v kapitole Intervence České republiky v Afghánistánu, v roce 2007 ve spolupráci s dánskými koaličními silami plnily jednotky CIMIC své úkoly jako součást německého PRT u města Fajzabád. Úkoly zahrnovaly ochranu vlastních i koaličních sil, zajištění bezpečného okolí, monitorování tamní situace a podporu afghánské vlády, rekonstrukci provincie Badachšán a výcvik ANA s ANP. Na základě těchto zkušeností byl o rok později vytvořen samostatný český PRT v provincii Lógar.

Na druhou stranu se také ukázalo, že práce obou složek ve stejné oblasti není tak jednoduchá a dochází k neshodám, které znesnadňují naplnění mise obou stran. Rozvojové projekty, které má na starosti CIMIC, financují nevládní organizace, ale ty nechtějí být spojované s aktivitami vojenského PRT.⁷⁰ K dalším neshodám v rámci plnění úkolů dochází kvůli nedostatku komunikace a dle některých nevládních organizací mají vojáci nedostatečné znalosti, které se týkají místní situace a nečiní dostatečný kontakt s civilisty. Problémem těchto nedostatků je doba nasazení jednotky. Nevládní organizace působí v dané lokalitě několik let, přičemž CIMIC je nasazen pouze čtyři měsíce. V důsledku těchto problémů se CIMIC v době přípravy více soustředí na znalosti místní situace, znalosti počátků a průběhu konfliktu, rozvíjejí své komunikační dovednosti a zabírají se též etickými otázkami.⁷¹ Tyto aspekty jsou základem pro vedení úspěšného dialogu a v tomto případě i pro úspěšnou misi.

Aktivita civilně-vojenské spolupráce v zahraničních operacích sahá až do konfliktu v Bosně a Hercegovině na konci dvacátého století. Válkou zmítaná země, kde proběhly etnické čistky a byla zničena infrastruktura země, potřebovala nutně pomoci s obnovou a obstaráním uprchlíků. Úkolem CIMIC v tomto konfliktu byla především obnova infrastruktury, jelikož celková administrativa země byla zničena. Dále bylo zapotřebí dát do chodu malé podniky, což zahrnovalo zajištění financí a humanitární pomoc v podobě dodávek potravin a zdravotnického materiálu. Monitorování tamní situace a komunikace s civilním obyvatelstvem nebyla jednoduchá, protože na území přebývalo mnoho uprchlíků tří etnik⁷² a v ulicích probíhaly nepokoje.

⁷⁰ Nevládní organizace chce sama zastupovat svůj prostor, a proto se ve většině případů neshoduje s činností PRT.

⁷¹ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 63.

⁷² Srbové, Chorvati a muslimové.

V rámci intervence NATO v Kosovu působily jednotky CIMIC i zde. Po bombardování jugoslávské vlády⁷³ bylo jednotkami civilně-vojenské spolupráce potřeba monitorovat civilní situaci a navázat spolupráci s humanitárními organizacemi, které by následně CIMIC vedl do míst, kde byla situace nejhorší. Díky této spolupráci mohl CIMIC uskutečnit menší projekty na obnovu vzdělávání, zdravotnictví a ekonomie.⁷⁴

V roce 2003 působila složka CIMIC v Iráku v souvislosti probíhající operaci Trvalá svoboda. Do operace se připojilo Ministerstvo obrany a Ministerstvo zahraničních věcí, které zpola koordinovalo činnost CIMIC. Jednotka byla předem školená o zemích, kde je vyznáván islám, avšak prvně to skutečně zakusili právě v Iráku. Získali zde nejvíce zkušeností z působení v kulturně a nábožensky odlišném teritoriu. Hlavním úkolem civilně-vojenské spolupráce bylo zajištění spolupráce s místním zdravotnictvím ve městě Basra. K ochotě spolupracovat významně pomohla Česká katolická charita a hnutí Stonožka. Dále CIMIC směřoval české zdravotnictví na pacienty v nouzi a hledal vhodné adepty, kteří by se po jejich dojezdu ujali úpravy vody (ÚV 2000) pro místní obyvatelstvo. Jelikož Česká armáda tenkrát nemohla ÚV 2000 darovat, museli příslušníci CIMIC nalézt vhodnou organizaci, jež by úpravnu vody odkoupila a darovala civilnímu sektoru.⁷⁵

Každým dosavadním nasazením na zahraničních operacích se jednotce CIMIC změnila příprava výcviku, aby se jednotka zdokonalovala a vztah „civil-voják“ nabýval na významu. Kulturní povědomí a znalosti náboženství jsou základ, který by měli mít i ostatní složky armády, jelikož to přidává na důvěryhodnosti a může se tak předejít mnoha sociálním konfliktům. Proto, pokud se armáda České republiky bude v budoucnu dál angažovat v zahraničních operacích, určitě je (či měla být) jednotka CIMIC nezbytnou součástí kontingentu.

Nutno doplnit, že náplní Civilně-vojenské spolupráce nejsou pouze zahraniční operace, nýbrž i domácí teritorium. Jedná se o zabezpečení potřeb obyvatelstva v situaci, kdy byli civilisté postihnuti živelnou pohromou a o sladění činnosti NATO na území České republiky a místní infrastruktury. Při těchto činnostech musí příslušníci CIMIC zohlednit sociální, politické, kulturní, náboženské, ekonomické a humanitární aspekty.⁷⁶

⁷³ Jedná se o rok 1999 a hlavou Jugoslávské vlády byl Slobodan Milošević. Bombardování (Operace Spojenecká síla) mělo zastrašit Miloševiče ve vyvražďování Albánců.

⁷⁴ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 58.

⁷⁵ Srov. KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7, s. 61.

⁷⁶ ZONA, Pavel. Současná situace a možná budoucnost CIMIC v Armádě České republiky. *Vojenské rozhledy* č. 4/2004. AVIS Praha 2004 ISSN 1210-3291, s.71-72.

6. Výzkumné šetření

V předchozích kapitolách jsem představila Afghánistán, jeho infrastrukturu a náboženství, poté radikální hnutí, jehož kořeny byly a jsou aktivní na území Afghánistánu. Na základě zmíněných globálních úderů ze strany islámských hnutí bylo mým cílem popsat reakci a angažovanost zemí Severoatlantické aliance se zaměřením na Spojené státy a Českou republiku a na závěr jsem vylíčila práci Civilně-vojenské spolupráce České republiky, která na základě transkulturního dialogu pomáhá předcházet sociálním konfliktům a podporuje misi velitele. V této části práce se budu zabývat výsledky výzkumného šetření, tedy z nasbíraných dat z rozhovorů, které mi příslušníci Armády České republiky, kteří byli nasazeni v Afghánistánu poskytli.

6. 1. Charakteristika výzkumného šetření

Pro výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní polostrukturovaný rozhovor⁷⁷, který byl realizován prostřednictvím tří metod: online dotazováním, telefonickým dotazováním a osobním dotazováním. Zprvu jsem chtěla uplatnit pouze jednu metodu dotazování, a to prostřednictvím osobního setkání, avšak kvůli tzv. home office některých vojáků, kteří mnou byli osloveni, to nebylo možné vykonat. Tři rozhovory formou osobního dotazování probíhaly na různých místech, dle působiště tázaných. Šlo například o vojenský kostel sv. Jana Nepomuckého v Praze či kancelář v 43. výsadkovém pluku v Chrudimi.

Respondenti byli osloveni z jednotky CIMIC (Olomouc), dále kaplani z Aktivní zálohy AČR, ze Společného operačního centra Ministerstva obrany (SOC MO, Praha), z 53. pluku průzkumného a elektronického boje (Opava) a z Velitelství výcviku – vojenské akademie (Vyškov). A nakonec jsem navázala kontakt i s členy provinčního rekonstrukčního týmu, kteří pracují v Chrudimi a v Praze, ale bylo velmi obtížné je kontaktovat.

Jak již v práci bylo zmíněno, příslušníci jednotky CIMIC se specializují na vztah mezi vojáky a civilisty, řeší krizové situace, které se týkají obou stran a realizují projekty pro obnovu infrastruktury. Provinční rekonstrukční týmy jsou sestaveny z civilního a vojenského sektoru. Jejich prioritou je bezpečnost, podpora vlády a obnova samosprávy. Vojenští kaplani poskytují duchovní službu příslušníkům armády, ale i jejich rodinám. Vojákům, jak v místě nasazení, tak i v domácím prostředí skýtají duchovní rozhovory či pomoc při různých problémech. Největším úkolem kaplanů je tzv. služba přítomností, což znamená být neustále s jednotkou při všech

⁷⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, s. 164.

aktivitách. Na misích se jejich úkol rozšiřuje ještě na kontakt s civilním obyvatelstvem a tamní náboženskou komunitou.

Dohromady bylo osloveno patnáct osob, záměrně rozdělených na pět respondentů z jednotky CIMIC, pět kaplanů a pět členů PRT. Avšak z důvodu ztráty komunikace se dva rozhovory neuskutečnily (jedna osoba z PRT a jeden kaplan), proto je výsledných respondentů dvanáct. Téměř všichni participanti jsou muži až na jednu ženu z Civilně-vojenské spolupráce. Dotazování probíhalo od 14. ledna 2021 do 17. února 2021 a na základě rozhodnutí respondentů je u všech rozhovorů zachována jejich anonymita. Proto budou respondenti označováni podle jejich působnosti následujícím způsobem:

- CIMIC 1
- CIMIC 2
- CIMIC 3
- CIMIC 4
- CIMIC 5
- PRT 1
- PRT 2
- PRT 3
- PRT 4
- Kaplan 1
- Kaplan 2
- Kaplan 3

Výzkumné šetření bylo zpracované jak v tištěné, tak i v elektronické podobě. Elektronická podoba sloužila respondentům, kterých se týkalo online a telefonické dotazování a tištěná podoba byla uplatněna při osobním setkání. Informovaný souhlas, jež je nedílnou součástí kvalitativního rozhovoru, žádný respondent nepodepsal. Nikoliv z důvodu, že by jej nechtěli poskytnout, nýbrž ho nepovažovali za důležitý.

Šetření bylo rozděleno do čtyř okruhů a každý okruh obsahoval pět otevřených projekčních otázek. Cílem šetření je komparace osobních zkušeností respondentů s reflexí odborné literatury v rámci dialogu islámské a západní kultury v Afghánistánu.

6. 2. Motivace pro výjezd a práce respondentů v Afghánistánu

První okruh otázek se týkal práce, prostředí a role respondentů v době nasazení v Afghánistánu. Tento okruh též zahrnoval otázku o jejich motivaci, co je motivovalo k tomu, aby odjeli a byli odloučeni od své rodiny v rozmezí šesti měsíců. Otázkou na prostředí bylo myšleno, v jakém prostředí vykonávali své úlohy, jestliže se jednalo o práci na základně či mimo ni.

Na otázku motivace a za jakým účelem odjeli do Afghánistánu odpověděli respondenti z jednotky CIMIC bez rozmýšlení vcelku rychlým způsobem, všichni stejně. Chtěli uplatnit získané znalosti a získat nové zkušenosti. PRT 1, 2 a 3 měli podobnou odpověď a dále zmínili,

že je vedla jakási chlapecká touha „*hrát si na vojáky a zažít válku.*“⁷⁸ Kaplani měli v této otázce také jasno a jejich odpověď byla jednotná. Nikdy by nepřemýšleli nad penězi či zkušenostmi, které by s tím byly spojené, nýbrž jde o uplatnění služby přítomnosti a duchovní služby, kterou vojákům poskytují. Na doplňkovou otázku, zda v rozmyšlení hrálo roli i finanční ohodnocení odpověděl PRT 4 jako jediný, že ano. PRT 3 to okomentoval slovy: „*V roce 2007, v té době, jak jsme byli placeni, by se tomu lidé vysmáli. Za ty peníze by tam ani nejeli.*“

Po dotazu na jejich přímou roli v době a místě nasazení poznamenali všichni respondenti úlohy specifikující jejich funkce složek, které jsem popsala ve výzkumném šetření. CIMIC 1, 2, 3, 4 a 5 byli na důstojnické pozici, obstarávali kontakt s civilním obyvatelstvem, podíleli se na rozvoji místních ozbrojených složek ANA a ANP a realizovali projekty rychlého dopadu (QIP) v rámci spolupráce s provinčními rekonstrukčními týmy. „*Konkrétně šlo o vytipování možných projektů, vedení veškeré dokumentace, výběrová řízení a objednávky dodavatelských firem pro realizaci projektů až po kontroly projektů, jejich předání místním autoritám a vyhodnocení úspěšnosti projektů.*“⁷⁹

PRT 1 uvedl, že působil v Afghánistánu jako vedoucí civilní části PRT a jeho hlavní úlohou bylo neustálé vyjednávání s afghánskou stranou a spolupráce s americkými silami. Obecně se jeho tým snažil „postavit na nohy“ místní správu (konkrétně v provincii Lógar), aby se místní obyvatelé dokázali sami o sebe postarat a přítomnost NATO nebyla nutná. Co bylo zajímavé, tak byly doplňující informace k otázce ze strany respondenta, které poukázaly na přímý chod jeho úlohy v Afghánistánu. Například, že se vyjednávání účastní lidé, jejichž pozice nejsou zcela jasně vymezené, a proto provinční vláda fungovala rudimentálně. Dále také naznačil, jak probíhá spolupráce s Američany. Jelikož bylo Američanů na základně desetkrát více, byla na nich po logistické stránce česká strana závislá, a proto vyjednávání a realizace projektů tak lehká.

Na základě odpovědi měli PRT 2 a 3 spíše bojové role. Respondent PRT 2 byl nasazen v Afghánistánu třikrát a na těchto misích plnil bojové, průzkumné či humanitární úkoly (nemohl blíže specifikovat). PRT 3 byl též na třech misích, ale na pozici velitele družstva a plnil úkoly průzkumného charakteru. Oba respondenti také pomáhali v rozvoji ANA a ANP. Respondent PRT 4 byl na pozici inženýr architekt se zaměřením na oblast vodohospodářství. Jeho náplní bylo „*identifikovat vhodné rozvojové projekty ve vodohospodářské oblasti, připravit projekty k tendrování, vybrat zhotovitele a dohlédnout na jejich realizaci.*“⁸⁰

⁷⁸ Respondent PRT 1 – rozhovor ze dne 27. 1. 2021.

⁷⁹ Respondent CIMIC 3 – dotazník ze dne 11. 2. 2021.

⁸⁰ Respondent PRT 4 – rozhovor ze dne 14. 1. 2021.

Kaplan taktéž zastávali své poslání na zahraniční misi. Především podporovali a naslouchali vojákům, kteří si chtěli jen popovídat nebo měli krize a těžkosti, které se týkaly buď práce nebo rodiny, od které byli načas odloučení. Byli zodpovědní za dodržování pokynů hlavního kaplana AČR a pořádali bohoslužby. Kaplan 3 byl poradcem velitele Úkolového uskupení (ÚU) v oblasti duchovní služby, etických a morálních hodnot a plnil úlohu tiskového mluvčí ÚU AČR ISAF. Kaplan 1 by svou činnost na zahraniční misi popsal, že byl „něco mezi farářem a kulturním pracovníkem.“ K tomu dodal, že se někdy snažil sehnat po farnostech peníze na humanitární projekty na pomoc jednotkám, které projekty zabezpečovali. „V rámci služby přítomnosti jsem vyjížděl i na patroly s vojáky mimo základnu a na základně navíc obstarával kulturní vyžití vojáků v podobě vedení knihovny, videotéky a spolupořádání sportovních akcí.“⁸¹

Dále mě zajímalo, v jakém prostředí vykonávali svou činnost, abych měla povědomí o podmínkách, v nichž museli pracovat. Každý z respondentů uchoпил otázku jinak, je logické, že při osobním a telefonickém rozhovoru se respondenti více rozmluvili než ti, kteří mi otázky vyplnili a poslali. Zde tedy bylo znát, že online dotazování není zcela adekvátní způsob pro kvalitativní výzkum. Proto jsem měla velmi stručnou odpověď u CIMIC 4, že práci vykonával na americké základně Bagram. Nicméně ze všech odpovědí od vojenských kaplanů je patrné, že vykonávali svou činnost převážně na základně a málokdy vyjeli na patrolu za bránu objektu. Příslušníci CIMIC a PRT byli v terénu mnohem častěji. „Papírovou práci v kanceláři a zbytek v terénu. Za 200 dní v operaci bylo 60 patrol a šest týdenních pobytů na předsunutých základnách.“⁸² Jediný respondent uvedl hygienické podmínky a doplňující informace, které jsou zajímavé a pomohly mi si onu základnu v místě nasazení lépe představit. „Velká americká základna, která má komfort. Nehnili jsme někde v zákopech. Máte sucho, teplo, jídlo, víceméně pořád internet a posilovnu. Ale na menších základnách už třeba kolikrát nebyly WC nebo sprchy. Někteřím vadilo, že jsou zavřeni na základně, proto se snažili být v patrolách (protože jen tak ven si odejít nemůžete). Když se vyjíždí ven, tak jede celá patrola, což znamená obrněná vozidla a několikadenní plánování.“⁸³

Po shrnutí těchto výsledků tohoto okruhu je zřejmé, že většina oslovených participantů odjela do Afghánistánu získat nové zkušenosti a za účelem splnění povinnosti vůči své službě v armádě. Pouze jediný respondent uvedl, že v rozhodování hrály určitou roli i peníze. Co se týče činnosti, tak každý z respondentů prováděl úkony, na které byli cvičeni a vyplývají z úkolů

⁸¹ Respondent Kaplan 2 – rozhovor ze dne 21. 1. 2021.

⁸² Respondent CIMIC 5 – dotazník ze dne 10. 2. 2021.

⁸³ Respondent PRT 1 – rozhovor ze dne 27. 1. 2021.

jednotek AČR. Dále jsem z výsledků vyhodnotila, že vojenští kaplani slouží především na základně a příslušníci CIMIC a PRT spíše v terénu.

6. 3. První setkání s afghánskou společností

V teoretické části jsem se zabývala etnickým složením Afghánistánu, které je velmi rozmanité, jelikož na území se vyskytuje mnoho etnických skupin. Navíc celá země je velmi chudá, válečnými konflikty zmítaná a hospodářsky, ekonomicky a politicky zaostalá. A tento faktor se zrcadlí v samostatném obyvatelstvu. V druhém okruhu otázek jsem tedy chtěla zjistit s jakými etnickými skupinami se respondenti setkali v rámci svého působení v Afghánistánu a vyzorovali mezi nimi rozdíl, jakým způsobem je tamní obyvatelé přijali ve své zemi a jaké bylo jejich první vzájemné setkání.

Respondenti se nejčastěji setkávali s pouze třemi etnickými skupinami. A to s většinovými Paštuny, Tádžiky a Hazáry. Jen ve dvou rozhovorech padlo ještě další etnikum, etnická skupina Uzbeků. „*S Paštuny, Tádžiky, Hazáry a Uzbeky. Vojáci, kteří byli nasazeni opakovaně se nejpravděpodobněji setkali se všemi čtyřmi etniky.*“⁸⁴ Zarazily mě odpovědi na otázku, zda mezi etniky upozorovali nějaké rozdíly. Pouze dva respondenti z dvanácti uvedli, že jim v paměti utkvěli Hazárové: „*Hazárové se mi vryli do paměti, protože vynikali svou pokorou a pracovitostí nad ostatními. A to i přes to, že je ostatní etnika berou jako podřadné.*“⁸⁵ A jediný respondent vnímal etnicitu diferenciatně: „*Rozdíly byly zásadní v první řadě vizuální, kdy etnikum má výrazně jiné rysy. Hovoří rozdílnými jazyky a jejich náboženství je jinak konzumováno. Někteří jsou ortodoxní a jiní velmi umírnění v projevech svého náboženství.*“⁸⁶ Ostatní odpověděli, že žádné rozdíly mezi etniky nezaregistrovaly. „*Ani bych je mezi sebou nerozeznal.*“⁸⁷

Na otázku na prostředí či atmosféru mezi nimi a tamním obyvatelstvem a na první setkání bylo zjevné, že respondenti při osobním a telefonickém rozhovoru dlouze přemýšleli nad odpovědí a zprvu nevěděli, jak ji uchopit. Při této otázce mě zajímalo, jaké prostředí jim místní obyvatelé připravili, jestli přátelské, neutrální nebo dokonce se značným odporem. Všichni se v odpovědích shodli, že záleží na místě nasazení. Některá místa byla nepřátelská a jiná zase byla přátelsky laděná, ale spíše se jednalo o neutrální až o kladné přijetí. V nepřátelských místech respondenti zažívali ze strany civilistů podezřívavost a házení kamení

⁸⁴ Respondent PRT 3 – rozhovor ze dne 17. 2. 2021.

⁸⁵ Respondent CIMIC 1 – dotazník ze dne 12. 2. 2021.

⁸⁶ Respondent Kaplan 2 – rozhovor ze dne 21. 1. 2021.

⁸⁷ Respondent CIMIC 5 – dotazník ze dne 10. 2. 2021.

na patroly projíždějící vesnicemi. Na druhou stranu se jim v přátelských oblastech dostávalo i přátelských gest v podobě zvědavé komunikace, mávání nebo shlukujících se dětí kolem. Respondent PRT 2 a PRT 3 se shodovali v odpovědi, kdy konkrétně sdělili, že na severu země, který je složen převážně z Tádžického etnika, k nim byli vesničané jednoznačně vstřícnější. Je tomu tak z důvodu, že Tádžici nepodporují Tálibán, tudíž se přiklánějí k vojákům z NATO. PRT 3 k tomu ještě dodal, že bylo důležité, jakou zkušenost mělo civilní obyvatelstvo s Tálibánem nebo s vojáky Severoatlantické aliance. Pokud měli civilisté negativní zkušenosti s Tálibánem, byli nakloněni NATO a naopak. Vojenští kaplani pak ve svých odpovědích zmínili, že jejich nepřátelský kontakt byl ve formě tálibánských padajících raket na základnu.

Zaujala mě odpověď od jediné respondentky z Civilně-vojenské spolupráce, která podotkla na genderové nevyvážení, které je v islámské společnosti zcela normální. „*Jako žena ve styku s místním obyvatelstvem bylo mé postavení v rámci této kultury druhořadé, i když jsem měla poměrně vysokou hodnost. Mimo základnu jsem se jako žena cítila méněcenná.*“⁸⁸ Ostatní příslušníci CIMIC odpověděli, že jejich první setkání s místním obyvatelstvem bylo formální a přátelské. PRT 1 se při otázce na první setkání pousmál a řekl, že se zachoval velmi neprofesionálně. „*Moje první reakce, když jsem viděl asi dvacet stařešinů zabalených v dekách s turbany byla, že jsem se tomu musel smát.*“⁸⁹ Dále dodal, že by věřil jen dvěma lidem, které poznal a šel s nimi někam sám bez ochranky.

Oslovení příslušníci CIMIC a PRT se setkali s Paštuny, Tádžiky a Hazáry, s tím, že Hazárové se jim vryli do paměti skrze jejich pokoru a pracovitost. Vojenští kaplani až na Kaplana 2 uvedli, že žádné etnikum neregistrovali. Osobní setkání s místním obyvatelstvem byla kladného charakteru, ale záleží především na lokaci vojáků v Afghánistánu. Respondenti se setkávali jak s nepřátelskými projevy, tak s přátelskými.

6. 4. Hodnocení místní kultury ze strany respondentů

Jak už bylo zmíněno v předcházející kapitole Afghánistán je velmi chudá, válkou zničená a zaostalá země. Města i vesnice byla dlouhá léta okupována a bombardována, a země neměla příležitost na obnovu ba dokonce na pokrok ať už po finanční, politické či hospodářské stránce. V Afghánistánu převládá sunnitské vyznání islámu a Hanafijská škola z islámského práva. Paštunské etnikum vychází z paštunského kodexu cti tzv. *paštunváli* a je jím dán tradiční způsob života od narození po smrt. V tomto okruhu jsem se tázala po kulturních a náboženských rozdílech.

⁸⁸ Respondentka CIMIC 4 – dotazník ze dne 10. 2. 2021.

⁸⁹ Respondent PRT 1 – rozhovor ze dne 27. 1. 2021.

Respondenti z Civilně-vojenské spolupráce vnímali kulturní rozdíly především v oblasti náboženství, ve způsobu myšlení a rodinného soužití. Jeden respondent uvedl, že je velmi očividné, že je země zbídačená válečnými konflikty a velmi zaostalá ve všech aspektech. „Životospráva je hygienicky otřesná, to mě šokovalo nejvíc. Krávy stáhlé z kůže celý den visí u silnice na slunci a na nich mouchy, blé. Lidi vypadají, že jsou zvyklí a život taky vypadá podle jejich kalendáře, mají rok 1400.“⁹⁰ PRT 1 byl v kulturních a náboženských rozdílech konkrétní, jako největší rozdíl vnímal kód jednání a řeči. Dle odpovědi respondenta PRT 1 mluví zbytečně složitě, dlouze a vymýšlí si ku svému prospěchu: „Mají hrozný problém popsat situaci, tak jak je, pokud jim je nepříznivá. Mlží, lžou, vymýšlí si, jen aby nepřiznali chybu.“ Proto se PRT a CIMIC nemohli dopracovat k rychlejším výsledkům. Respondent PRT 4 uvedl odpověď, která taktéž naznačuje problém komunikace. Afghánskou společnost označil za pokryteckou ve smyslu jednání a dodržování etických hodnot. Zbylí respondenti z PRT zmínili především materiální chudobu země: „To oblečení, je úplně jiný svět. Děti v zimě jen přežívají, protože nemají oblečení.“⁹¹, „Oni nemají záchod ani v podobě kadibudky, ve vesnicích se tak mísí pach moči a dřeva. Také je tam večer hrozná tma, protože málokdo má generátor a elektriku.“⁹² Vojenští kaplani se pak shodli nejen na velkých rozdílech celkové kultury v Afghánistánu (postavení žen ve společnosti a fungování státu), nýbrž i na mentalitě obyvatelstva. „Mentalita je od naší zásadně jiná, jen snad úplně zásadní přirozené pudy máme stejné. Mohli jsme se jen dívat a jen málo zasahovat do jejich života.“⁹³, „Nic tam nezměním, jen je člověk víc vděčný za to, co má a umí a váží si toho.“⁹⁴

Na doplňující otázku, jak k oněm rozdílům přistupovali odpověděli: „S ohledem ke školení o kulturních zvycích před výjezdem jsem je vnímal a jednal tak, abych s místními dobře vycházel.“⁹⁵ „Důležité bylo zůstat neutrální a otevřený novým věcem. Velice pomohlo vnímat skutečnosti jejich očima.“⁹⁶ Takto odpověděli tři respondenti CIMIC, zbývající dva odpověděli, že jim nezbylo nic jiného než tyto změny tolerovat. Kaplani a PRT 2 a 3 odpověděli podobně jako CIMIC 1, 2 i 3, snažili se nenarušit chod tamní společnosti a budovat vzájemnou důvěru, aby mohli spolupracovat.

Co se týče otázky na náboženství, na rozdíly s ní spojené a zda se vyskytuje v Afghánistánu nějaký specifický islám, tak z odpovědí vyplývá, že každý z respondentů

⁹⁰ Respondent CIMIC 5 – dotazník ze dne 10. 2. 2021.

⁹¹ Respondent PRT 3 – rozhovor ze dne 17. 2. 2021.

⁹² Respondent PRT 2 – rozhovor ze dne 17. 2. 2021.

⁹³ Respondent Kaplan 3 – rozhovor ze dne 1. 2. 2021.

⁹⁴ Respondent Kaplan 1 – rozhovor ze dne 17. 1. 2021.

⁹⁵ Respondent CIMIC 3 – dotazník ze dne 11. 2. 2021.

⁹⁶ Respondent CIMIC 1 – dotazník ze dne 12. 2. 2021.

přemýšlel a má pohled na tamní náboženství úplně jiné. Až na tři respondenty (CIMIC 2, Kaplan 3 a PRT 4), kteří odpověděli, že na takovou otázku neumí odpovědět, jsou odpovědi ostatních respondentů velice zajímavé. Negativní názor uvedla respondentka CIMIC 4: „*Neuznávám jejich kulturu a náboženství. Už období Ramadánu je velkým rozdílem, nejí, nepijí a měsíc byli nepřijemní, takže práce se zpomalila a proč? Aby večer mohli opět hodovat. Lhali sami sobě.*“ Je těžké určit, proč respondentka zaujala takový postoj vůči islámu jako takovému, ale vzhledem k práci, jež vykonává, a co je podstata Civilně-vojenská spolupráce, si osobně myslím, že žádný příslušník jednotky CIMIC by takový postoj neměl mít. Ostatní respondenti osloveni z této jednotky se shodli, že opět záleží na lokaci: „*Čím odlehlejší vesnice, tím ortodoxnější praktikování islámu.*“⁹⁷, „*Bylo cítit velké napětí mezi sunnity a šíity. Když jsou obě strany ve svých vesnicích, tak situace není tak vyhrocená a vykládají si islám po svém.*“⁹⁸

Respondenti z PRT (kromě PRT 4) podotkli, že při vykonávání své činnosti se záměrně nebavili s civilním obyvatelstvem o náboženství. Dále s velkým důrazem zmínili, že nikdy nesmí před muslimy říct, že je někdo z vojáků ateista: „*Vždycky jsme řekli, že jsme katolíci. To je pro ně přijatelné než ateisté, tím si tam získáte jakousi společnou platformu.*“⁹⁹ Po takové odpovědi jsem se respondenta PRT 3 zeptala, zda je věřící. Odpověděl, že je ateista a že to takto dělá spousta lidí v armádě, kteří vyjíždějí na operaci do Afghánistánu. Také jsme si všimla, že PRT 2 a PRT 3 jako jediní zmínili kodex cti *paštunváli*. Oba respondenti na misi upozorovali, že Paštunové dodržují *paštunváli* a muslimové dalších etnik byli svoláváni muezzinem k modlitbě, jako jinde, kde se vyskytuje islám. Specifickým rysem islámu v Afghánistánu viděli především v negramotnosti obyvatel, takže jejich víra je závislá na tradicích a ústním předání, jelikož si Korán může přečíst málo jedinců. „*Myslím si, že islám tam je kontaminovaný místními zvyklostmi a místní xenofobií, která tam je silná.*“¹⁰⁰

Vojenští kaplani k otázce měli jiný postoj, než který byl patrný z odpovědí ostatních respondentů. Jako jediní uvedli problematiku zakořeněnou v historii vnímání islámu, kterou jsem popisovala v teoretické části. Kaplan 1 a kaplan 2 spatřovali v tamním islámu kořeny wahhábismu, ze kterého vychází i v hnutí Tálibán. Náboženské rozdíly spatřovali na chování obyvatel, jejich odívání a na jednotlivých obdobích během roku. Jeden z respondentů z duchovní služby také zmínil, že tamní islám je ovlivněn sovětskou okupací a fundamentalistickými

⁹⁷ Respondent CIMIC 5 – dotazník ze dne 10. 2. 2021.

⁹⁸ Respondent CIMIC 1 – dotazník ze dne 12. 2. 2021.

⁹⁹ Respondent PRT 3 – rozhovor ze dne 17. 2. 2021.

¹⁰⁰ Respondent PRT 1 – rozhovor ze dne 27. 1. 2021.

skupinami. „*Jen Tálibán se snaží vnést do země jedno náboženství se stejným fundamentalistickým postojem, což je pro liberály nepřijatelné.*“¹⁰¹

Z takových odpovědí lze vyvodit následující. Všichni oslovení respondenti mají povědomí o kulturních rozdílech a uvedli příklady, které jim nejvíce utkvěly v paměti. Co se týká náboženských rozdílů, tak zde už respondenti trochu tápali a zjevně o islámu mají méně znalostí, než by se očekávalo. Zejména co se týče Civilně-vojenské spolupráce. Předpokládala bych, že jejich vědomosti o kultuře (včetně náboženství), do které v rámci operací NATO zasahovali po tak dlouhou dobu, budou daleko rozsáhlejší. Domnívám se, že s rozsáhlejšími vědomostmi by byla jejich práce efektivnější.

6. 5. Transkulturní dimenze

Poslední okruh mého výzkumného šetření se týkal transkulturního východiska. Na závěr jsem se tázala respondentů, co vnímají jako základ pro porozumění kultur, jestli jsou důležitá univerzální lidská práva pro dialog s místním obyvatelstvem a jak onu lidskou důstojnost vnímali v kontextu mise. Odpovědi byly opět velmi zajímavé, a ne tak jednoznačné, jak by si člověk zprvu myslel.

Tři z pěti respondentů z jednotky CIMIC vidí základ pro porozumění kultur v dostatečných znalostech historických a kulturních odlišností, v zájmu o danou kulturu a v touze pro oboustranném porozumění. Zbylí dva respondenti (CIMIC 4 a CIMIC 5) zaujali spíše arogantnější postoj a odpověděli, že pro takový základ porozumění je třeba peněz a vzdělání. Jelikož je respondent CIMIC 4 jediná žena a už u jedné odpovědi byla vůči tamní kultuře negativní, tak by naopak bylo šokující, kdyby odpověděla stejně jako první respondenti, protože odpovědi by se vzájemně vylučovaly.

Respondenti z provinčního rekonstrukčního týmu měli také velice zajímavé odpovědi. Respondenta PRT 4 rovnou ocitují: „*Nejsem si jistý, je-li koncepce „mezikulturního porozumění“ v dnešní době udržitelná. K určitému porozumění s místními došlo, ale pojem „porozumění kultur“ je pro mne příliš obecný/prázdný.*“¹⁰² Takový názor byl pouze jeden. Respondent PRT 1, se kterým byl veden osobní rozhovor a vždy měl spíše dlouhé odpovědi, se u této otázky dlouho rozmýšlel. Nakonec mi na otázku jednoznačně neodpověděl, ale řekl, že vztah „civil-voják“ je velmi komplikovaný a do budoucna by bylo na místě, aby každá jednotka měla svého antropologa. Jako jediní respondenti, kteří nepřemýšleli dlouze o odpovědi byli PRT 2 a PRT 3. Naopak oproti PRT 1 řekl PRT 2, že je to jednoduchá otázka: „*Vy se na ně*

¹⁰¹ Respondent Kaplan 2 – rozhovor ze dne 21. 1. 2021.

¹⁰² Respondent PRT 4 – rozhovor ze dne 14. 1. 2021.

prostě nesmíte dívat shora, což každý národ nedokáže.“¹⁰³ Respondenti PRT 2 a PRT 3 se shodovali na tom, že tamní obyvatelstvo nesnese arogantního návštěvníka a ze své zkušenosti ví, že když s nimi jednali „jako s kamarády“, tak vše probíhalo v poklidu a s úsměvem na obou stranách. „*Když jsme si s nimi sedli, dali jsme si čaj, jejich jídlo, které nám nabídli, tak jsme si s nimi podali ruce a když viděli, že se k nim chováme slušně, tak byli ochotní se k nám také chovat slušně. Oni si totiž moc dobře pamatují, jak se k nim, kdo choval.*“¹⁰⁴ U respondentů z duchovní služby zazněly slova jako dialog, respektování a úcta. Jejich odpovědi se od sebe lišily, ale mířily stejným směrem. Pro oboustranné porozumění vidí jako základ právě tyto tři slova, kdy skrze vzájemný dialog, úctu ke každému a respektování jeho svébytnosti vzejde možnost společného bytí.

Na otázku, zda si respondenti myslí, jestli jsou univerzální lidská práva pro dialog s místním obyvatelstvem důležitá, drtivá většina odpověděla, že ano. Výhradně jeden respondent uvedl, že ne (jednalo se o respondenta PRT 4). V poslední řadě výzkumného šetření pro mě bylo důležité zjistit, jak v kontextu své mise vnímali příslušníci armády lidskou důstojnost. „*Pobyt v Afghánistánu na mém chápání lidské důstojnosti neměl vliv.*“¹⁰⁵ Ještě dvě odpovědi ze strany Civilně-vojenské spolupráce byly podobného charakteru. CIMIC 5 odpověděl, že na tuto otázku nebude odpovídat a respondentka CIMIC 4 uvedla: „*Lidská důstojnost je důležitým prvkem, ale z pohledu kontextu mise ji vnímám odlišně. Abyste tam dosáhla nějakých výsledků a naklonila si v rámci projektu nějaké osoby, musíte mít před nimi velkou pokoru (i když ji samozřejmě hrajete a myslíte si své). Lidská důstojnost z pohledu Evropana nebo Američana musí jít na chvíli stranou, abychom tam něčeho dosáhli.*“¹⁰⁶

Zbylí respondenti z jednotky CIMIC odpověděli, že lidskou důstojnost v souvislosti se svou zahraniční operací berou jako důležitý prvek, který je potřeba zachovat vždy a u všech stejně. CIMIC 1 skrze tuto otázku ještě navíc odůvodnil vznik jednotky: „*Právě proto jsou v AČR specialisté CIMIC. Voják často bere souvislosti černobíle a nevidí tam ten lidský faktor. Proto může docházet ke špatnému vyhodnocení situace. Nejednou jsem vysvětloval velitelům, že jejich postup je mylný v závislosti na reakci civilního obyvatelstva.*“¹⁰⁷

V souladu s odpověďmi respondentů z PRT vyvstalo stanovisko, že nic jako univerzální lidská práva nemají a pakliže spatřili někdy ve svých očích porušování lidských práv místních obyvatel, nijak nezasahovali a nechali obyvatele, aby si to vyřešili po svém. „*Bavíme se o zemi,*

¹⁰³ Respondent PRT 2 – rozhovor ze dne 17. 2. 2021.

¹⁰⁴ Respondent PRT 3 - rozhovor ze dne 17. 2. 2021.

¹⁰⁵ Respondent PRT 4 – rozhovor ze dne 14. 1. 2021.

¹⁰⁶ Respondentka CIMIC 4 – dotazník ze dne 10. 2. 2021.

¹⁰⁷ Respondent CIMIC 1 – dotazník ze dne 12. 2. 2021.

ve které je úplně běžné někoho ukamenovat, domlouvat sňatky a další zhýralosti. Oni lidská práva neřeší.“¹⁰⁸, „Celé moderní dějiny Afghánistánu jsou střetem modernity a tradice, ale pokaždé nevědí, jak ty změny uchopit. Nevědí, jak se mají adaptovat, a proto se vracejí k tomu svému původnímu. Což je klasická představa fundamentalistů – odstrčit západ a vrátit se k pravému islámu.“¹⁰⁹

U vojenských kaplanů, se odpovědi nesly v duchovní rovině: „Každý člověk je jedinečná bytost, ke které je třeba přistupovat podle Ježíšova přikázání lásky – miluj bližního jako sebe.“¹¹⁰, „Lidskou důstojnost v rámci mise beru stejně důležité jako i mimo ni. Každý člověk je Bohem stvořený k obrazu Božímu a za každého člověka Kristus prolil krev a vydal svůj život. Jak krásně říká sv. Pavel: Máš něco, co bys nebyl dostal? Život je dar a my jsme byli obdarováni a máme s tím darem co nejlépe naložit.“¹¹¹ Kaplan 2 vzpomínal, jak byli svědky ponižování a útoků na důstojnost druhých, kterému v rámci jejich postavení nemohli zabránit. Lidská důstojnost je dle jeho názoru univerzální, jež je vnímána mnohostranně.

Po shrnutí výsledků tohoto okruhu se ukazuje, že ne každý bere lidskou důstojnost jako důležitý prvek pro komunikaci s civilním obyvatelstvem Afghánistánu. Sic to byl pouze jeden člověk, který řekl, že to není důležité, ale byl to jeden člověk z dvanácti tázaných. Za těchto podmínek bych očekávala, že všech dvanáct respondentů odpoví ano. Pak mě udivila opět odpověď respondentky CIMIC 4, která jako jediná při celém výzkumném šetření zastávala spíše negativní názory. Jak je možné, že jsou pro respondentku důležitá lidská práva pro dialog s civilním sektorem, ale poté přizná, že pokoru vůči tamním obyvatelům naschvál hraje? Dle mého názoru takový člověk nepatří do složky Civilně-vojenské spolupráce, protože nezastává principy jednotky.

Z dalších odpovědí bylo zřejmé, že pro respondenty je lidská důstojnost důležitá pro všechny žijící osoby na světě. Někteří podotkli, že v Afghánistánu nikdo žádná lidská práva a důstojnost nebere v potaz, ale respondenti si ji byli vědomi i tam. Setkávali se situacemi, kdy byla lidská důstojnost pod útokem, a i když by normálně respondenti zasáhli, tak nemohli kvůli možnému riziku, což by vedlo k selhání operace.

¹⁰⁸ Respondent PRT 3 – rozhovor ze dne 17. 2. 2021.

¹⁰⁹ Respondent PRT 1 – rozhovor ze dne 27. 1. 2021.

¹¹⁰ Respondent Kaplan 3 – rozhovor ze dne 1. 2. 2021.

¹¹¹ Respondent Kaplan 1 – rozhovor ze dne 17. 1. 2021.

7. Závěr a transkulturní reflexe

„Terorismus a válka nejsou ve vztahu k náboženství. K ospravedlnění terorismu se užívají deformované náboženské koncepty, ty se ovšem míjejí s podstatnými prvky náboženství, jako je láska, jednota, úcta a dialog.“¹¹²

Papež František

V práci jsem se zaměřila na studium daného problému perspektivou odborné literatury a perspektivou přímých účastníků zahraničních vojenských misí. Transkulturní rozměr této bakalářské práce je obsáhlý a vyžadoval by další bádání zaměřené na jednotlivá multikulturní pojítka. Ale pokud budu vycházet z publikací a mého výzkumu, na který jsem se zde zaměřila, je očividné, že povědomí o transkulturalitě ze strany armády není tak důležité, jak by bylo třeba. Armáda, především složka Civilně vojenské spolupráce, klade důraz na prohloubení kulturních vědomostí svých příslušníků a na nutnost neustále vylepšovat jazykové vědomosti, ale z výzkumu bylo patrné, že příslušníci CIMIC nemají dostatečné vědomosti ani zájem, aby vytvořili smysluplný transkulturní dialog. To mě osobně dost zklamalo a musím se ptát, jak může dojít k upřímnému transkulturnímu i mezináboženskému dialogu, když lidé, kteří k tomu mají hodně blízko, nezastávají upřímný postoj k afghánskému obyvatelstvu a dostatečně neznají jejich kulturu a náboženství?

Existuje značné množství literatury o islámu, o etnických skupinách a o samostatném Afghánistánu. Lze tedy neustále prohlubovat vědomosti a na základě takových informací pochopit myšlení a chod tamní komunity. Úskalí se nachází ve faktu, že multikulturnímu aspektu není přikládána důležitost a potřebnost pro budoucnost obyvatelstva Afghánistánu, tak jak by měla. Tento problém ale neplatí pouze pro „západ“, ale pro všechny lidské osoby, nehledě na kulturu, náboženství, rasové předsudky apod. Proto je potřeba, v rámci této práce, odhalit toto úskalí i islámské společnosti, ze které přišla geneze fundamentálních a teroristických myšlenek. Zájem o vzájemný respekt a kulturní relativismus bychom měli vzbuzovat, jak v naší mysli, tak i v mysli druhých. A jeho protipól, etnocentrismus, potlačit. Protože, jak píše a zastává názor významný teolog Hans Küng: „Nebude mír mezi národy bez míru mezi náboženstvími, nezbytným je proto konstruktivní dialog s jinými náboženstvími za účelem míru ve světě.“¹¹³

¹¹² Laicismus oklešťuje lidskou přirozenost - říká František v rozhovoru pro belgický týdeník.: *Rádio Vaticana* [online]. 7. 12. 2016n. l., 1 [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <http://radiovaticana.cz/clanek.php?id=24861>

¹¹³ Srov. KÜNG, Hans. *Světový étos: projekt*. Zlín: Archa, 1992. ISBN 80-900249-4-7, s. 75.

Ačkoliv transkulturní faktory zapříčiňují neshody napříč celým světem, naše vnitřní mechanismy jsou stejné. A právě toto negativní pojetí transkulturality nás vede k naplnění toho, co máme všichni stejné a nezaměnitelné, a tím je lidská důstojnost. Ideálním východiskem by byla transkulturní komunikace sloužící jako základ pro lepší budoucí vývoj společnosti, nástroj k předcházení válečným a sociálním konfliktům a ochrana důstojnosti člověka. Ale tento ideál transkulturní komunikace je zatím stále v nedohlednu a zůstává otázkou, zda úskalí s ním spojená se kdy podaří překlenout.

Výzkumné šetření, které jsem provedla, bylo pro mě a tuto práci velkým přínosem. Skrze něj jsem pochopila širší souvislosti a vytvořila si představu, která mi napomohla porozumět problémům a událostem, jež jsou či byly v Afghánistánu. Díky respondentům z Armády České republiky jsem mohla nahlédnout do jejich práce v terénu a myšlenek, co se týče transkulturního rozměru. Výsledkem je zjištění, že je stále co zlepšovat, ale problémem je nedostatečná motivace k multikulturnímu dialogu.

Seznam použitých zkratek

AAT	Air Adviser Team (Letecký poradní tým)
AČR	Armáda České republiky
ANA	Afghan National Army (Afghánská národní armáda)
ANP	Afghan National Police (Afghánská národní policie)
ANSF	Afghan National Security Forces (Afghánské národní bezpečnostní síly)
BAF	Bagram Air Field (Letecká základna Bagram)
CA	Civil Affairs (Civilní záležitosti)
CIMIC	Civil Military Cooperation (Civilně vojenská spolupráce)
INFOOPS	Information Operations (Informační operace)
ISAF	International Security Assistance Force (Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly)
IZS	Integrovaný záchranný systém
KAIA	Kabul International Airport (Kábulské mezinárodní letiště)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)
NSE	National Support Element (Národní podpůrný prvek)
OEF	Operation Enduring Freedom (Operace Trvalá svoboda)
OMLT	Operational Mentoring and Liaison Team (Operativní mentorské a styčné týmy)
OSN	Organizace spojených národů
PRT	Provincial Reconstruction Team (Provinční rekonstrukční tým)
PSYOPS	Psychological Operations (Psychologické operace)
RSM	Resolute Support Mission (Mise Rozhodná podpora)
ŘLP	Řízení letového provozu
SFOR	Stabilisation Force (Stabilizační síla)
SR	Strážní rota
STRATCOM	Strategic Communication (Strategická komunikace)
UNHCR	United Nation High Commissioner of Refugees (Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky)
QIP	Quick Impact Projects (Projekty rychlého dopadu)

Seznam obrázků

Obrázek 1: Znak 103. centra CIMIC/PSYOPS	26
Obrázek 2: Nový znak KySIO a CIMIC/PSYOPS	26

Bibliografie

BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: střet civilizací, nebo dialog kultur?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. Politologická řada. ISBN 80-85959-96-8.

DENNY, Frederick Mathewson. *Islám a muslimská obec*. V čes. jaz. vyd. 2. Praha: Prostor, 1999. Obzor (Prostor). ISBN 80-85190-96-6.

DOLEŽEL, Ludvík a Lubomír KROUPA. *Ženíjní vojsko: historie a současnost*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2003. ISBN 80-7278-189-8.

EICHLER, Jan. *Terorismus a války na počátku 21. století*. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1317-8.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HOLUB, Tomáš. *Boj proti terorismu ve světle nauky o takzvané spravedlivé válce: návrh kriteriologie*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Prezentační a informační centrum MO, 2009. ISBN 978-80-7278-508-7.

HOURLANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-059-3.

KOVANDA, Petr a Pavel ZONA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron studio CZ, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. ISBN 80-7021-125-3.

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 80-7021-540-2.

KROPÁČEK, Luboš. *Súfismus: dějiny islámské mystiky*. Praha: Vyšehrad, 2008. Světová náboženství (Vyšehrad). ISBN 978-80-7021-817-4.

KÜNG, Hans. *Světový étos: projekt*. Zlín: Archa, 1992. ISBN 80-900249-4-7.

KŘÍŽ, Zdeněk. *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4218-4.

MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9.

MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9.

MENDEL, Miloš. *Džihád*. Brno: Atlantis, 1997. ISBN 80-7108-151-5.

MOGHADAM, Assaf (2008). *The Globalization of Martyrdom: Al Qaeda, Salafi Jihad, and the Diffusion of Suicide Attacks*. John Hopkins University. S. 48. ISBN 978-0-8018-9055-0.

MYKISKA, Martin. *Afghánistán, prach a růže: putování Afghánistánem za Tálibánu a po jeho pádu*. [S.l.]: MTM, 2001. ISBN 80-903044-3-5.

NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha: Epoque, 2008. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-87027-63-9.

Příprava a vedení operací NATO (EU) a AČR: sborník z pracovního semináře: [Brno, 25. dubna 2008]. Brno: Univerzita obrany, 2008. ISBN 978-80-7231-545-1.

SLÁDEK, Ota. „*Afghánská mise: Lógar*“. Praha: Andplay s.r.o., 2011. ISBN 80-903749-2-1.

Články a internetové zdroje

Armáda České republiky, „*Spojenecká mise ISAF v Afghánistánu po více než třinácti letech končí*“. Dostupné na: <https://www.mise.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/spojenecka-mise-isaf-v-afghanistanu-po-vice-nez-trinacti-letech-konci-105944/>

Armáda České republiky, „*Zahraniční mise ISAF – mírová operace*“. Dostupné na: <https://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3710>

DRAFT. NATO MILITARY POLICY FOR INFORMATION OPERATIONS. 2018. Working version as of 11 sep 18. NATO UNCLASSIFIED, s. 4. Dostupné z: https://shape.nato.int/resources/3/images/2018/upcoming%20events/MC%20Draft_Info%20ps.pdf

Laicismus oklešťuje lidskou přirozenost - říká František v rozhovoru pro belgický týdeník.: *Rádío Vaticana* [online]. 7. 12. 2016n. 1., 1 [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <http://radiovaticana.cz/clanek.php?id=24861>.

NATO. *Nato and Afghanistan*. 11. února 2021. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm

NATO STANDARD. AJP-3.19: ALLIED JOINT DOCTRINE FOR CIVIL-MILITARY COOPERATION. 2018. Edition A Version 1. NSO, s. 1-6. Dostupné z: <https://www.cimic-coe.org/resources/external-publications/ajp-3.19-eda-v1-e.pdf>

STEJSKAL, Libor. Mise České republiky v Afghánistánu: Zkouška nových rozměrů. *Vojenské rozhledy*, č. 4/2009. Praha: MO ČR-AVIS. 1992-. ISSN 1210-3292.

RESOLUTE SUPPORT: Nová mise NATO v Afghánistánu. Factbox [online]. 2015, prosinec 2015, 2015(1), 2 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: http://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/A151208_M02_023_FB1501_RESSUP.PDF

ZONA, Pavel. Provinční rekonstrukční týmy v Afghánistánu. *Vojenské rozhledy*, č. 1/2008. Praha: MO ČR-AVIS. 1992-. ISSN 1210-3292.

ZONA, Pavel. Současná situace a možná budoucnost CIMIC v Armádě České republiky. *Vojenské rozhledy* č. 4/2004. AVIS Praha 2004 ISSN 1210-3291.

Příloha – okruhy a otázky výzkumného šetření

a) Práce, prostředí a role v Afghánistánu

- 1) Za jakým účelem jste jel/a do Afghánistánu?
- 2) Popište Vaší roli a činnost v Afghánistánu.
- 3) V jakém prostředí jste práci vykonával/a?
- 4) Jak Vás přijalo prostředí (obyvatelé) nebo jaké Vám připravili prostředí (přátelské, s odporem, s nechutí...)?

b) Subjektivní pohled na místní obyvatelstvo (kulturu/identitu místních obyvatel)

- 1) S jakými etnickými skupinami jste se setkal/a? Jaké byly mezi nimi rozdíly?
- 2) Jaké bylo Vaše první setkání s místními obyvateli?
- 3) Jak jste vnímal/a situaci místního obyvatelstva?
- 4) Jak jste vnímal/a kulturu v Afghánistánu v době, kdy jste tam byl/a?
- 5) Jak místní kultura ovlivňuje historii vnímání islámu?

c) Vnímání a hodnocení kulturních rozdílů

- 1) Popište rozdíly kultury v Afghánistánu a u nás. Jak jste k nim přistupoval/a?
- 2) Jak jste hodnotili a překonávali ony rozdíly?
- 3) Popište Váš pohled na konflikty, které se v Afghánistánu vyskytují.
- 4) Jak vnímáte náboženské rozdíly?
- 5) Je v Afghánistánu nějaký specifický islám nebo je stejný jako v jiných muslimských zemích? Jaký je tam mezi nimi rozdíl?

d) Transkulturní východisko

- 1) Co vnímáte jako základ pro porozumění kultur?
- 2) Vnímali/a jste kromě kulturních a náboženských i nějaké spojitosti/podobnosti mezi českou a afghánskou kulturou?
- 3) Hraje podle Vás roli univerzální a společná lidskost v přístupu k místnímu obyvatelstvu? Jakým způsobem se projevuje?
- 4) Jsou (z Vašeho pohledu) důležitá univerzální lidská práva pro dialog s místním obyvatelstvem?
- 5) Jak, v kontextu Vaší mise, vnímáte lidskou důstojnost?